

№ 172

ΑΠΡΙΛΙΟΣ
ΜΑΪΟΣ
ΙΟΥΝΙΟΣ
2021

—
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Δημιουργήστε την προσωπική σας ιστοσελίδα!

1

Κατοχυρώστε
το όνομα (domain)
που επιθυμείτε.

2

Αποκτήστε πακέτο
φιλοξενίας (hosting).

3

Διαμορφώστε
την ιστοσελίδα σας.

Για πρώτη φορά το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας προσφέρει σε όλα τα Μέλη του και σε όλους τους Λογιστές – Φοροτεχνικούς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν την προσωπική τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο ΔΩΡΕΑΝ για ένα χρόνο.

Πρόκειται για μια υπηρεσία που εξασφάλισε το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας μέσω της εταιρείας IpHost και του Ευρωπαϊκού Μητρώου για Ονόματα Χώρου στο Διαδίκτυο (EURid).

Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την προσφορά μεταφέροντας στο πακέτο φιλοξενίας (hosting) την υπάρχουσα ιστοσελίδα σας δωρεάν.

*Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας δεν ευθύνεται για το περιεχόμενο των ιστοσελίδων που θα επιλέξουν να αναρτήσουν τα Μέλη του και οι Λογιστές – Φοροτεχνικοί. Το περιεχόμενο των ιστοσελίδων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη και τα χρηστά ήθη. Η αποδοχή της προσφοράς από πλευράς των Μελών και των Λογιστών – Φοροτεχνικών συνεπάγεται την ανεπιφύλακτη αποδοχή και των παραπάνω.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ – ΜΑΪΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ
2021

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β. ΚΟΛΛΙΑΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ο.Ε.Ε.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΟΥΡΓΑΝΑ ΜΑΡΙΑ
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ
ΝΩΤΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΗΛ. 213-21.41.800
e-mail: press@oe-e.gr
f [facebook.com/oikoneegr](https://www.facebook.com/oikoneegr)
t twitter.com/oikonomiko_epim
y [youtube.com/user/oikonee](https://www.youtube.com/user/oikonee)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 12-14, 10563
ΤΗΛ. 213-21.41.800,
FAX: 210-52.27.300
www.oe-e.gr

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΤΗΛ.: 213-21.41.866

ART DIRECTION / DESIGN

ΦΕΤΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
fetanisioannis.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

CLOUDPRINT DIGITAL AND DISPLAY
PRODUCTS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΚΕ
ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 63, Τ.Κ. 14122,
ΝΕΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΑΤΤΙΚΗΣ

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση,
αναπαραγωγή ή μετάδοση
με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο
όλου ή μέρους του περιοδικού χωρίς
την έγγραφη άδεια του εκδότη

8

Το στοίχημα του τουρισμού

Του Κωνσταντίνου Κόλλια

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

18

Ο τουρισμός ως δικαίωμα

Του Νίκου Καραθανασόπουλου

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

28

Τουρισμός και εγχώρια παραγωγή: συνεργίες και ευκαιρίες για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας

Του Γεώργιου Μπάλτα

12

Στρατηγικός σχεδιασμός και χρηματοδοτικά μέσα για το βιώσιμο μέλλον του τουρισμού

Της Βίκυς Λοϊζου

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

20

Οι προκλήσεις της επόμενης μέρας για τον ελληνικό τουρισμό

Του Δημήτρη Φραγκάκη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

30

Προβληματισμοί, προκλήσεις και ευκαιρίες εν μέσω πανδημίας: Υπάρχει αποτελεσματικό εμβόλιο για τον τουρισμό;

Του Αλκιβιάδη Παναγόπουλου

10

**Το Ταμείο Ανάκαμψης γίνεται εφελτήριο
ανάπτυξης για τον ελληνικό τουρισμό**
Του Χάρη Θεοχάρη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

14

Τουρισμός και το στοίχημα της ανάπτυξης
Της Κατερίνας Νοτοπούλου

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

16

Τουρισμός: Το μεγάλο στοίχημα για τη χώρα
Του Γιώργου Νικητιάδη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

22

Η ώρα του τουρισμού
Του Γιώργου Αρώνη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

24

**Ο τουρισμός μοχλός περαιτέρω ανάπτυξης
της ταυτότητας των προορισμών**
Της Ιωάννας Δρέττα

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

26

**Μαγικές λύσεις στον τουρισμό
δεν υπάρχουν**
Του Αλέξανδρου Βασιλικού

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

32

**Επιστροφή του τουρισμού
στη νέα κανονικότητα**
Του Δημήτρη Λαγού

34

Δείκτες Οικονομίας

Τα άρθρα που φιλοξενούνται στο περιοδικό εκφράζουν αποκλειστικά την άποψη των αρθρογράφων τους.

Η επόμενη ημέρα του ελληνικού τουρισμού

Με την επέλαση της πανδημίας ο τουρισμός ήταν από τους κλάδους που δέχθηκε, ίσως, το ισχυρότερο «χτύπημα». Το 2020, την πρώτη χρονιά της υγειονομικής κρίσης, η ταξιδιωτική κίνηση μειώθηκε κατά 78,22% και οι ταξιδιωτικές εισπράξεις έκαναν «βουτιά» 76,25% σε σύγκριση με το 2019.

Όμως και η φετινή τουριστική χρονιά για την Ελλάδα αναμένεται να είναι δύσκολη. Θα κριθεί από την εξέλιξη της πανδημίας, τις μεταλλάξεις της αλλά και την πορεία των εμβολιασμών εντός και εκτός της χώρας. Οι δυσκολίες παραμένουν. Η επανεκκίνηση της τουριστικής βιομηχανίας έχει ως στόχο την επίτευξη του 50% της ταξιδιωτικής κίνησης του 2019 ώστε να πάρει η χώρα και την απαραίτητη δημοσιονομική «ανάσα».

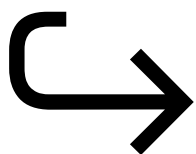
Τα «Οικονομικά Χρονικά», στο νέο τεύχος ανοίγουν το φάκελο του Τουρισμού, τώρα που πλέον φαίνεται φως στο τούνελ της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

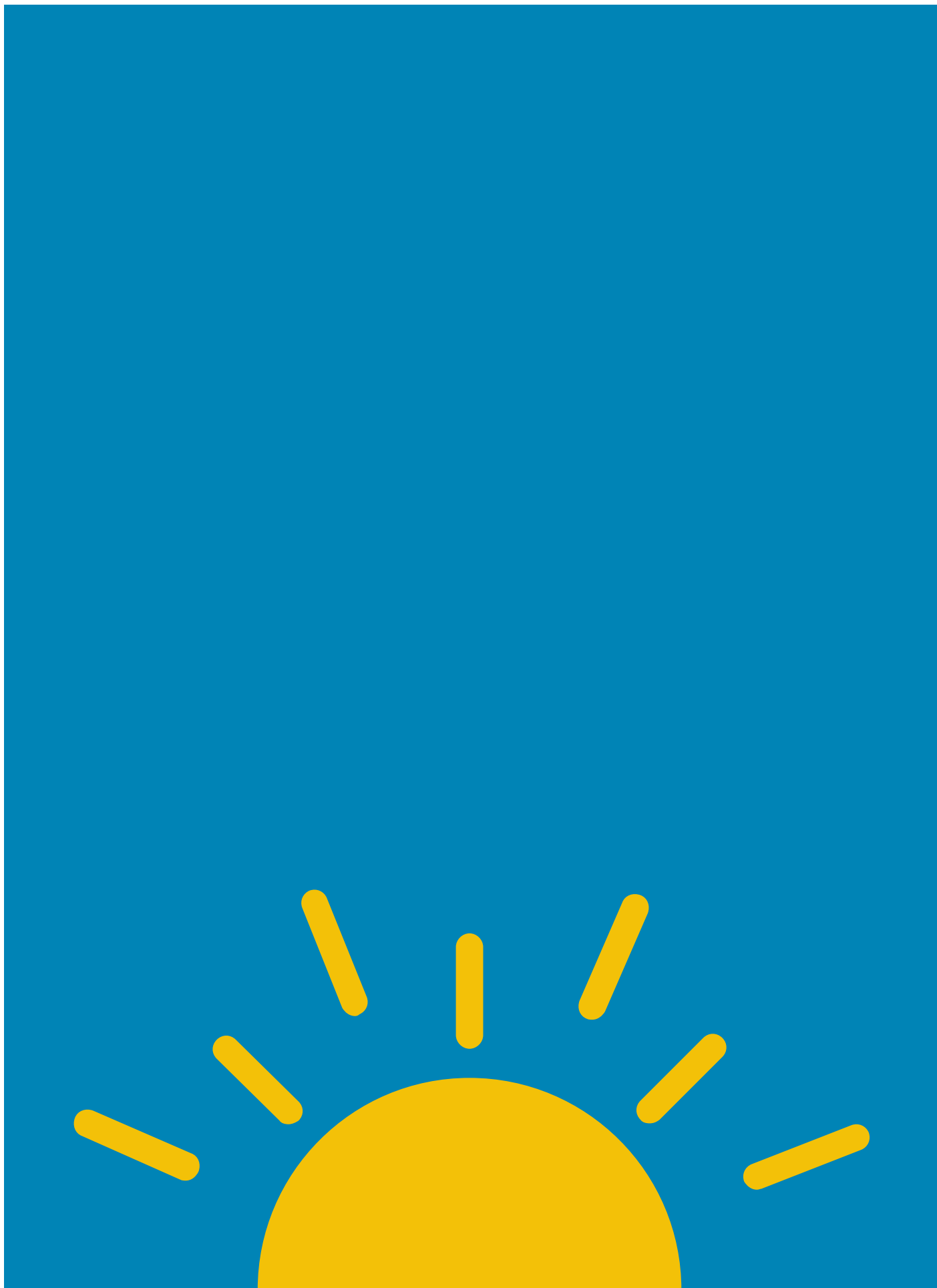
Σύμφωνα με τους αρθρογράφους, η επιστροφή στη νέα κανονικότητα δίνει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να χτίσει ένα νέο brand, μια νέα τουριστική εικόνα στη βάση ενός νέου αφηγήματος και μιας νέας προσέγγισης για τον τουρισμό που δημιουργεί αλυσίδα αξίας.

Επίσης, όλοι συμφωνούν ότι:

- Το νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, που τώρα αναδύεται, πρέπει να στηρίζεται στον ποιοτικό τουρισμό όπου οι δυνητικοί επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα για ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες σε λογική τιμή (value for money).
- Κύριος στόχος θα πρέπει να είναι η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μέσα από μια συνολική στρατηγική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Άλλωστε η χώρα μας αποτελεί μία εδραιωμένη τουριστική αγορά λόγω του κλασικού δίπτυχου «ήλιος και θάλασσα».
- Αξιοποιώντας το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, θα πρέπει να ολοκληρωθούν επενδύσεις στον θαλάσσιο και ορεινό τουρισμό, τον τουρισμό ευεξίας, στους τουριστικούς λιμένες, στη βελτίωση της προσβασιμότητας των παραλιών και στην ανάπτυξη καταδυτικών πάρκων.
- Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στον αγροτουρισμό και τον γαστρονομικό τουρισμό, στην προβολή emblematicών ελληνικών αγροτικών προϊόντων και εδεσμάτων, επισκέψιμων χώρων και γαστρονομικών διαδρομών.

Το στοιχείο, όπως αναφέρουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, είναι η πρωτόγνωρη εμπειρία της πανδημίας να μετουσιωθεί σε ένα βιώσιμο μέλλον για τον τουρισμό και την ελληνική οικονομία.

Το στοίχημα του τουρισμού

Του Κωνσταντίνου Κόλλια

Προέδρου του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

Η φετινή χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό δεν είναι όπως αυτή που θα θέλαμε.

Όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά παγκοσμίως.

Τουλάχιστον, μέχρι στιγμής.

Τα μηνύματα που λαμβάνουμε είναι πως, αν δεν υπάρξει κάποια μεγάλη θετική ανατροπή, τα νούμερα θα κινηθούν στα ίδια επίπεδα με πέρυσι, ή ελαφρώς υψηλότερα.

Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν πρόκειται να επιστρέψουν στα προ πανδημίας επίπεδα.

Καθοριστικό ρόλο για το ύψος των απωλειών θα διαδραματίσουν η εξέλιξη της πανδημίας, η επέλαση της μετάλλαξης Δέλτα, και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου το φθινόπωρο.

Αυτό σημαίνει, ότι η απασχόληση δε θα αυξηθεί κατά το αναμενόμενο και ευκαίριο, καθώς ο ισχυρότερος εγχώριος τουρισμός θα βοηθήσει, σημαντικά μάλιστα, κάποιες περιοχές επιλεκτικά, αλλά δεν αναμένεται να αντισταθμίσει το έλλειμμα στο 100%.

Σημαίνει, όμως, ότι η σεζόν αυτή αποτελεί μιας πρώτης τάξης ευκαιρία, ώστε να δουλέψουμε από την αρχή πολλά πράγματα, που εξακολουθούν να είναι στρεβλά στο μοντέλο με βάση το οποίο λειτουργεί το τουριστικό μας προϊόν.

Στην ουσία, η τουριστική "παραγωγή" στην Ελλάδα οφείλει όχι απλά να ακολουθήσει, αλλά, πολύ περισσότερο, να τρέξει ταχύτερα από τις διαδικασίες επανίδρυσης του νέου παραγωγικού προτύπου της οικονομίας συνολικά.

Διότι, για να εξακολουθήσει ο τουρισμός να είναι η βαριά βιομηχανία της χώρας, θα πρέπει να πρωτοπορήσει και να δείξει τον δρόμο παγκοσμίως.

Ανθρώπους καταρτισμένους έχουμε, όχι πως δε θέλουμε κι άλλους.

Φυσικές ομορφιές, επίσης.

Βούληση χρειαζόμαστε, ώστε να αλλάξουμε τα κακώς κείμενα και να βελτιώσουμε τα καλώς, καθώς και χρηματοδότηση, που αναμένουμε άμεσα από το Ταμείο Ανάκαμψης.

Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, με το παρόν τεύχος, επιχειρεί να ανοίξει τη συζήτηση και για αυτό το θέμα.

Καλό καλοκαίρι!

Το Ταμείο Ανάκαμψης γίνεται εφαλτήριο ανάπτυξης για τον ελληνικό τουρισμό

Του Χάρη Θεοχάρη
Υπουργού Τουρισμού

Από την άνοιξη του 2020, δηλαδή από την αρχή της πανδημίας στην Ελλάδα, συνηθίσαμε να χρησιμοποιούμε το χαρακτηρισμό «πρωτοφανής». Η λέξη που ακολουθούσε ήταν η «κρίση». Μια «πρωτοφανής κρίση», λοιπόν, πρωτίστως υγειονομική, αλλά και ευρύτερη, καθώς οι παρενέργειες του Covid - 19 μας επηρέασαν όλους σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, όπως επηρέασαν ολόκληρη την υφήλιο.

Στον τομέα της αρμοδιότητάς μου, τον ελληνικό τουρισμό, η κατάσταση παραμένει πρωτοφανής υπό μίαν έννοια, διότι ο κλάδος καλείται να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα δύο τεράστιες προκλήσεις: την ταχύτερη δυνατή ανάκτηση του χαμένου εδάφους από τις πολύ σοβαρές απώλειες που προκάλεσε η πανδημία και ταυτόχρονα, η εθνική τουριστική βιομηχανία να βρει τον αναπτυξιακό βηματισμό της, όπως αυτός είχε προδιαγραφεί στο τέλος του 2019 με το πλάνο της Ελληνικής Κυβέρνησης υπό τον Κυριάκο Μητσοτάκη.

Ός προς τον πρώτο στόχο, πιστεύω ότι οι εξελίξεις είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρες με την ολοένα και μεγαλύτερη ροή τουριστών από το εξωτερικό. Η Ελλάδα ανταμείβεται με τη διεθνή εμπιστοσύνη για τον υποδειγματικό τρόπο με τον οποίον διαχειριστήκαμε την υγειονομική κρίση σε συνάρτηση με το άνοιγμα του τουρισμού. Ελπίζω και θέλω να πιστεύω ότι ο φετινός απολογισμός για τις επιδό-

σεις του ελληνικού τουρισμού θα μας προσφέρει μια ευχάριστη έκπληξη.

Σε σχέση με το δεύτερο στόχο, η πατρίδα μας δημιούργησε μια ευκαιρία για τον εαυτό της, καθώς εξασφάλισε προνομιακή πρόσβαση στους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Με την άμεση υποβολή στην Ε. Ε. του «Ελλάδα 2.0», ενός άρτιου και ολοκληρωμένου σχεδίου αξιοποίησης των έκτακτων κονδυλίων συνολικού ύψους 30,5 δισ. ευρώ. Από το μερίδιο αυτού του κεφαλαίου και με το ποσό που αναλογεί στο Υπουργείο Τουρισμού, έχουμε σχεδιάσει και ήδη υλοποιούμε μια πολύ μεγάλη και άκρως ενδιαφέρουσα ποικιλία έργων. Οι στρατηγικοί στόχοι μας είναι:

1) Η επέκταση, ανάπτυξη και προώθηση της τουριστικής περιόδου πέραν του καλοκαιριού. Βασικό εργαλείο για τη μετατροπή της Ελλάδας σε 12μηνο προορισμό είναι η καλλιέργεια νέων, εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

2) Η επιτάχυνση της Πράσινης και Γαλάζιας ανάπτυξης δίνοντας έμφαση στη δημιουργία υποδομών, επενδύοντας τόσο σε εγκαταστάσεις (λιμάνια, μαρίνες, καταλύματα κ.λ.π.), όσο και στην ψηφιοποίηση των λειτουργιών, αλλά και την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω της επιμόρφωσης των επαγγελματιών.

Ενδεικτικά, θα μπορούσα να αναφέρω τον προϋπολογισμό για μια σειρά από τις κύριες δρά-

“

Η Ελλάδα ανταμείβεται με τη διεθνή εμπιστοσύνη για τον υποδειγματικό τρόπο με τον οποίον διαχειρίστηκε την υγειονομική κρίση σε συνάρτηση με το άνοιγμα του τουρισμού.

σεις μας, προκειμένου να δοθεί μια πρώτη εντύπωση της σημασίας τους. Για παράδειγμα, στον πυλώνα της Πράσινης Ανάπτυξης, περίπου 15 εκατ. ευρώ από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης θα διοχετευτούν στην καθιέρωση του θεσμού των Οργανισμών Διαχείρισης Προορισμών (DMMOs). Πρόκειται για ένα κομβικής σημασίας βήμα, το οποίο θα απελευθερώσει τις κατά τόπους τουριστικές δυνάμεις, με την αποκέντρωση και την απλοποίηση των διοικητικών - και όχι μόνον - διαδικασιών.

Πέραν αυτού, πάνω από 45 εκατ. ευρώ προορίζονται για τον ορεινό τουρισμό, άλλα 23 εκατ. για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας και ευεξίας και 13,9 εκατ. ευρώ για τον αγροτουρισμό και τη γαστρονομία.

Σε σχέση με τον Γαλάζιο Πυλώνα, δηλαδή την αξιοποίηση του θαλάσσιου τουρισμού, ο οποίος παραδοσιακά πρωταγωνιστεί στη χώρα μας, οι

επενδύσεις που έχουμε σχεδιάσει αφορούν στην διάθεση 130 εκατ. ευρώ για τη βελτίωση εγκαταστάσεων, τον εκσυγχρονισμό ήδη υπαρχουσών και τη δημιουργία νέων, ώστε η Ελλάδα να γίνει πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης παγκοσμίως για τον θαλάσσιο τουρισμό, για το ταξίδι με γιότ, την κρουαζιέρα κ.λ.π.. Επιπλέον, 17,8 εκατ. ευρώ επενδύονται στη δημιουργία υποθαλάσσιων πάρκων για καταδύσεις και εξερευνήσεις, ενώ 14 εκατ. ευρώ έχουν προϋπολογιστεί για την προσβασιμότητα παραλιών σε όλη τη χώρα.

Αυτά είναι μερικά μόνο από τα έργα και τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει το Υπουργείο Τουρισμού αξιοποιώντας πόρους από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης. Διότι η κρίση, ακόμη και εάν υπήρξε πρωτοφανής, πρέπει και μπορεί να λειτουργήσει σα μια μεγάλη ευκαιρία ανάπτυξης προς όφελος του ελληνικού τουρισμού.

Στρατηγικός σχεδιασμός και χρηματοδοτικά μέσα για το βιώσιμο μέλλον του τουρισμού

Της Βίκυς Λοΐζου

Γενικής Γραμματέα Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης

Με την έλευση της πανδημίας, ο τουριστικός κλάδος υπέστη τεράστιο πλήγμα και κληθήκαμε να αντιμετωπίσουμε μία ακραία κρίση ως μία από τις πλέον εξαρτώμενες από τον τουρισμό χώρες.

Αυτό που προείχε ήταν η διατήρηση του παραγωγικού ιστού, η επιβίωση των επιχειρήσεων και η στήριξη των εργαζομένων του κλάδου. Η Κυβέρνηση κάνοντας χρήση όλων των διαθέσιμων εργαλείων, προχώρησε σε σειρά μέτρων όπως η επιστρεπτέα και η μη επιστρεπτέα προκαταβολή, οι αναστολές φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων, η μη καταβολή ενοικίων, η υποστήριξη των δόσεων δανείων με το πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», η υποστήριξη των θέσεων εργασίας, ενώ πολύ πρόσφατα ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε νέα βοήθεια ύψους 420 εκατομμυρίων ευρώ, υπό τη μορφή κεφαλαίου κίνησης για τις τουριστικές επιχειρήσεις, μέσω ΕΣΠΑ.

Το δεύτερο βήμα ήταν το φετινό άνοιγμα του τουρισμού με ασφάλεια για όλους, επισκέπτες, κατοίκους και εργαζομένους, αλλά και η ισχυροποίηση του brand της χώρας ως ένας υγιονομικά ασφαλής προορισμός. Τα βασικά όπλα για τη θωράκιση της ασφάλειας είναι ο εμβολιασμός, η πληθώρα των διαγνωστικών τεστ, τα επικαιροποιημένα υγιονομικά πρωτόκολλα καθώς και το πράσινο ευρωπαϊκό πιστοποιητικό που διευκολύνει ακόμα περισσότερο τις μετακινήσεις.

Κύριος στόχος όμως, πάντα, παραμένει η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μέσα από μια συνολική στρατηγική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Η χώρα μας αποτελεί μία εδραιωμένη τουριστική αγορά λόγω του κλασικού δίπτυχου «ήλιος και θάλασσα». Αποτελεί, όμως, ταυτόχρονα και έναν αναπτυσσόμενο προορισμό, καθώς διαθέτει ανεξερεύνητους και αναξιοποίητους παραγωγικούς πόρους. Τόποι της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας μπορούν να εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν με υπαίθριες δραστηριότητες και γαστρονομικά προϊόντα μοναδικής ποιότητας μετατρέποντας τη διαμονή στη χώρα μας σε μία αξέχαστη εμπειρία όλον τον χρόνο, μια εμπειρία που ενσωματώνει τον τόπο, τους ανθρώπους, την παραγωγή και τον πολιτισμό.

Η στρατηγική μας για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αναπτύσσεται σε βάθος δεκαετίας προωθώντας ένα τουριστικό παραγωγικό μοντέλο πιο πράσινο, πιο ψηφιακό και πιο προσβάσιμο. Για να την υλοποιήσουμε αξιοποιούμε όλα τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα, το ΕΣΠΑ, το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και το Ταμείο Ανάκαμψης. Προχωράμε στη θεσμοθέτηση Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμών, με στόχο την αξιοποίηση και προβολή τοπικών τουριστικών δραστηριοτήτων και παράλληλα στοχεύουμε στην ενίσχυση των Ολοκληρωμένων

“

Κύριος στόχος, παραμένει η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μέσα από μια συνολική στρατηγική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Χωρικών Επενδύσεων που θα βοηθήσουν στην ολιστική αναβάθμιση των τοπικών /περιφερειακών τουριστικών οικοσυστημάτων.

Αξιοποιώντας το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προωθούμε επενδύσεις στον θαλάσσιο και παράκτιο χώρο, στην ενδοχώρα αλλά και στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στον τουρισμό. Οι επενδυτικές μας παρεμβάσεις αφορούν στις υποδομές του ορεινού τουρισμού, τον τουρισμό ευεξίας, στους τουριστικούς λιμένες, στη βελτίωση της προσβασιμότητας των παραλιών και στην ανάπτυξη καταδυτικών πάρκων. Επίσης, δίνουμε έμφαση στον αγροτουρισμό και τον γαστρονομικό τουρισμό ενώ σχεδιάζουμε την

προβολή εμβληματικών ελληνικών αγροτικών προϊόντων και εδεσμάτων, επισκέψιμων χώρων και γαστρονομικών διαδρομών με τη δημιουργία ψηφιακών χαρτών.

Αξιοποιούμε την παύση που προκάλεσε η κρίση ως μια ευκαιρία για τη χώρα να εντοπίσουμε τις αδυναμίες της και να αναδείξουμε τις δυνατότητές της, απαραίτητη προϋπόθεση για να πρωταγωνιστήσει στη νέα εποχή. Το στοίχημα, για εμάς στο Υπουργείο Τουρισμού, είναι να μετουσιώσουμε την πρωτόγνωρη εμπειρία της πανδημίας σε ένα βιώσιμο μέλλον για τον τουρισμό και την ελληνική οικονομία.

Τουρισμός και το στοίχημα της ανάπτυξης

Της Κατερίνας Νοτοπούλου

Τομέαρχη Τουρισμού ΚΟ ΣΥΡΙΖΑ - ΠΣ

Η βαριά οικονομική σκιά που έχει επιφέρει ο Covid - 19, επανάφερε επιτακτικά την ανάγκη αναθεώρησης του παραγωγικού μοντέλου της χώρας και ακόμα πιο emphaticά την ανάγκη για γρήγορη οικονομική ανάκαμψη.

Είναι προφανές ότι κυρίαρχο ρόλο σε αυτό διαδραματίζει η τουριστική οικονομία. Ο κλάδος που συμβάλλει στο 1/5 του ΑΕΠ της χώρας και στην απασχόληση μπορεί να οδήγησε σε βαθιά ύφεση λόγω των μεγάλων απωλειών, αλλά θα πρέπει να αποτελέσει την κινητήριο δύναμη για την ανάκαμψη της εθνικής μας οικονομίας, διατηρώντας ταυτόχρονα το ανταγωνιστικό μας πλεονέκτημα κατά την επανατοποθέτηση στον τουριστικό χάρτη.

Διότι ο τουρισμός θα ανακάμψει, αλλά η νέα εποχή δημιουργεί νέα δεδομένα και απαιτεί ένα ιεραρχημένο σχέδιο για υποδομές - υπηρεσίες, μεταφορές και δίκτυα με την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων εργαλείων.

Όπως το Ταμείο Ανάκαμψης που η Κυβέρνηση απέτυχε να το αξιοποιήσει σωστά. Η ελληνική πρόταση έπρεπε να ήταν η ένταξη ενός συνόλου διακριτών δράσεων και όχι οριζόντιων, για να βελτιστοποιούν την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού στη βάση ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου.

Ο στόχος της ανάπτυξης όμως, προϋποθέτει βιώσιμες επιχειρήσεις. Η επιχειρηματικότητα χρειάζεται άμεση και γενναία στήριξη, όχι προγράμ-

ματα ελάχιστων επιδοτήσεων, όπως ήταν οι επιστρεπτικές προκαταβολές ή τα πρόσφατα ελάχιστα και για λίγους μέτρα ενίσχυσης της Κυβέρνησης, με προοδευτικά κριτήρια που θα απαντά στις πραγματικές ανάγκες της.

Ο τουρισμός αποτελεί μία από τις βασικότερες συνιστώσες της οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, το πραγματικό στοίχημα είναι να ξεφύγουμε από τη «νομοτελειακή» ροή των γεγονότων και να καθορίσουμε εμείς τον τρόπο με τον οποίο θα αναπτυχθεί, ώστε η συνεισφορά του στην ανάπτυξη να είναι διαρκής, να είναι βιώσιμη και όσο το δυνατόν «προστατευμένη» από μελλοντικές κρίσεις.

Είναι κρίσιμο να οδηγηθούμε σε ένα νέο μοντέλο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που να έχει ως στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς του ελληνικού τουριστικού κλάδου και της ικανότητάς του να αναπτύσσεται με βιώσιμο τρόπο απαντώντας πειστικά στις προκλήσεις της κλιματικής κρίσης, της νέας γενιάς ταξιδιωτών και του ψηφιακού μετασχηματισμού του κλάδου.

Να αναπτύξουμε νέα τουριστικά πεδία και να απευθυνθούμε σε νέες τουριστικές ομάδες. Από τους «millennials» έως τους «digital nomads» και τους ηλικιωμένους, από τον τουρισμό αναψυχής έως τον ιατρικό, ο τουρισμός αλλάζει, τα ταξίδια αλλάζουν και εμείς πρέπει να προσαρμοστούμε.

Να επενδύσουμε σε «πράσινες» υποδομές που

ενισχύουν την προσβασιμότητα και τη λειτουργικότητα των προορισμών χωρίς να υποβαθμίζουν το φυσικό περιβάλλον.

Να αναβαθμίσουμε την τουριστική εκπαίδευση για να ανταποκριθεί στις νέες τουριστικές υπηρεσίες.

Να θωρακίσουμε θεσμικά το Υπουργείο Τουρισμού για τη διασύνδεση της τουριστικής πολιτικής με τους άλλους τομείς και να δημιουργήσουμε έναν ενεργό μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων στον τουρισμό.

Να επανασχεδιάσουμε το πρόγραμμα τουριστικής προβολής με ένα νέο ΕΟΤ, σύμφωνα με τις νέες τουριστικές υπηρεσίες και στόχους.

Να επενδύσουμε οργανωτικά στους προορισμούς, με τους οργανισμούς διαχείρισης και προώθησης προορισμών και τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των φορέων τουρισμού της τοπικής ιδιωτικής οικονομίας.

Ο αναπτυξιακός στόχος του σχεδίου μας για τον τουρισμό, πέραν της συμβολής στο ΑΕΠ και την αύξηση της απασχόλησης, είναι να προσελκύει τουρίστες όλο το χρόνο, να δημιουργεί αλληλεπιδράσεις με τους προορισμούς και να συντηρεί βιώσιμες επιχειρήσεις σε όλο το τουριστικό οικοσύστημα.

Να χτίζει γέφυρες με όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες εντάσσοντας την τοπική παραγωγή στην τουριστική αλυσίδα λειτουργώντας ως επιταχυντής των άλλων κλάδων της οικονομίας.

Οι ψηφιακές ευκαιρίες, οι περιβαλλοντικές προκλήσεις και η αξιοποίηση της «παγιδευμένης» αξίας των προορισμών, συνθέτουν το στοίχημα της νέας αναπτυξιακής προοπτικής του κλάδου.

Μπορούμε να το κερδίσουμε μέσα από μία νέα κοινωνική συμφωνία.

“

Είναι κρίσιμο να οδηγηθούμε σε ένα νέο μοντέλο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που να έχει ως στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού κλάδου.

Τουρισμός: Το μεγάλο στοίχημα για τη χώρα

Του Γιώργου Νικητιάδη

Γραμματέα Τομέα Τουρισμού ΚΙΝΑΛ, τ. Υφυπουργού Τουρισμού

Η τεράστια σημασία του τουρισμού στην ανάπτυξη της χώρας μας, είναι πλέον πανθομολογούμενη. Το στοίχημα συνεπώς σχετίζεται (και είναι ίσως από τα μεγαλύτερα στοιχήματα) με τους στόχους που πρέπει να θέσουμε προκειμένου ο τουρισμός της πατρίδας μας να συνεισφέρει, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι σήμερα, στο ΑΕΠ μας. Για να γίνει αυτό οφείλουμε πρώτον να επεκτείνουμε την τουριστική περίοδο της χώρας επιδιώκοντας ταυτοχρόνως τη διασπορά των αφίξεων σε περισσότερους από τον Ιούλιο και τον Αύγουστο μήνες και δεύτερον να αναζητήσουμε την προσέλκυση τουριστών με υψηλότερα εισοδήματα.

Η επιδίωξη των παραπάνω στόχων δεν μπορεί να καταστεί εφικτή χωρίς την ύπαρξη ενός Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδίου με ορίζοντα τουλάχιστον δεκαετίας, στο οποίο θα ορίζονται οι τρόποι, οι αγορές, η ταυτότητα, τα πλεονεκτήματα και οι ανάγκες σε υποδομές, ώστε να καταφέρουμε ο τουρισμός μας να φθάσει σε ένα επίπεδο συμβολής στο ΑΕΠ που θα μπορεί να ξεπεράσει και το 30% εμμέσως.

Το Εθνικό αυτό σχέδιο, θα πρέπει να αποτελέσει προϊόν διαβούλευσης με όλους τους παράγοντες της τουριστικής αγοράς και να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή διακομματική εμβέλεια. Ταυτοχρόνως, οφείλει η πολιτεία να συνδράμει ώστε κάθε Περιφέρεια της χώρας και κάθε Δήμος και Τουριστικός Προορισμός, να αποκτήσουν τα δικά τους περιφερειακά και τοπικά αναπτυξιακά σχέδια που θα αναδεικνύουν από τη μία πλευρά τις ξεχωριστές ταυτότητες και διαφορετικότητες κάθε περιοχής αλλά ταυτοχρόνως θα βρίσκουν έρεισμα στο Εθνικό Σχέδιο της χώρας.

Αποπειρώμενος να καταθέσω τις προσωπικές μου απόψεις αλλά και κυρίως τις θέσεις του Κινήματος Αλλαγής, παραθέτω σειρά τομέων και δρα-

στηριοτήτων που αποτελούν τα μεγάλα ζητούμενα, προκειμένου να υλοποιηθούν οι αναφερθέντες, στην αρχή του παρόντος, στόχοι.

Η χώρα μας, πρέπει άμεσα να δώσει κίνητρα και να παράσχει διευκολύνσεις ώστε να κατασκευασθούν μαρίνες και «Home Ports» στο σύνολο της νησιωτικής μας επικράτειας, προκειμένου να υπερπολλαπλασιαστεί ο θαλάσσιος τουρισμός μας. Η Ελλάδα, διαθέτει παντού θάλασσα. Ταυτοχρόνως, διαθέτει μοναδικό κλίμα και ηλιοφάνεια στις περισσότερες περιοχές μας σχεδόν 350 ημέρες το χρόνο.

Η φύση, δηλαδή, μας προίκισε με τεράστιο πλούτο. Από εμάς και μόνο εξαρτάται η αξιοποίηση του.

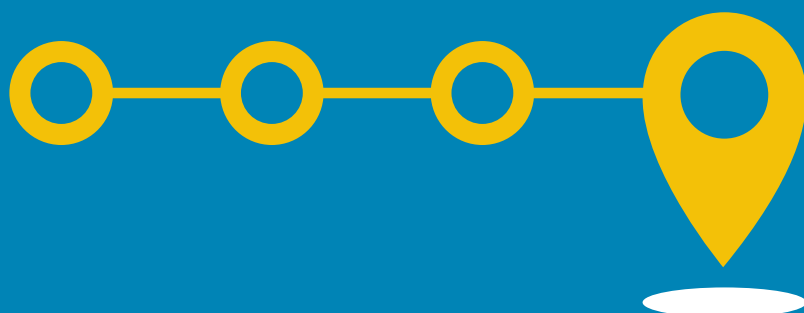
Πέραν του θαλάσσιου τουρισμού, είμαστε από τις ελάχιστες χώρες με πολιτισμό και ιστορία αιώνων. Με αυτά τα δεδομένα, έχουμε τη δυνατότητα της ανάπτυξης σχεδόν κάθε εναλλακτικής μορφής τουρισμού. Συγχρόνως με τον πολιτισμό μας, οφείλουμε να αναπτύξουμε τον καταδυτικό τουρισμό, τον αναρριχητικό τουρισμό, τον θρησκευτικό, τον γαστρονομικό, τον αγροτικό, τον ιατρικό, τον συνεδριακό, τον αθλητικό, τον τουρισμό Γκολφ και πολλές άλλες εναλλακτικές μορφές που από μόνες τους συμβάλουν στην επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων.

Το Κίνημα Αλλαγής επανειλημμένως, με τις παρεμβάσεις του, έχει αναδείξει όλα τα παραπάνω. Σημασία πάντως έχει, πρώτα από όλα, η σύνταξη του Εθνικού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης της χώρας. Χωρίς αυτό, θα κινούμαστε κατά το πλείστον ερασιτεχνικώς ως χώρα και ο τουρισμός μας θα καθορίζεται με βάση αποκλειστικώς και μόνο τα συμφέροντα των μεγάλων tour operators.

“

Απαιτείται η σύνταξη ενός Εθνικού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης της χώρας με ορίζοντα τουλάχιστον δεκαετίας.

Ο τουρισμός ως δικαίωμα

Του Νίκου Καραθανασόπουλου
Μέλους της ΚΕ και βουλευτή του ΚΚΕ

Για ακόμα μια φορά το ζήτημα του τουρισμού αναγορεύεται σε «εθνικό στόχο» ο οποίος θα επιφέρει σημαντική καπιταλιστική ανάκαμψη. «Μη μου τους ...τουρίστες τάραττε» είναι το κλίμα που καλλιεργεί η κυβέρνηση διαφημίζοντας στο εξωτερικό την εικόνα μιας ασφαλούς και «καθαρής» Ελλάδας. Την ίδια ώρα που «κουνά το δάχτυλο» στο λαό στο όνομα της ατομικής ευθύνης και αρνείται να θωρακίσει το Δημόσιο Σύστημα Υγείας.

Κυβέρνηση και εκπρόσωποι των μονοπωλικών ομίλων επαναφέρουν ξανά το αφήγημα ότι με όχημα τον τουρισμό θα αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση και θα μπει η οικονομία σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Έχουν κάνει «λάστιχο» τα υγειονομικά πρωτόκολλα, για χάρη των μεγάλων ομίλων που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό και τις μεταφορές, με στόχο να προσελκύσουν τον αλλοδαπό τουρίστα.

Προσάρμοσαν το πρόγραμμα εμβολιασμού για τον Covid - 19 στις ανάγκες τους, την ώρα που λιγότερο του 30% έχει εμβολιαστεί ολοκληρωτικά, χωρίς μέτρα υγιεινής και ασφάλειας για τους χιλιάδες εργαζόμενους του τουριστικού τομέα. Πάνω από ένα χρόνο χιλιάδες εργαζόμενοι του τουρισμού έχουν μείνει «ξεκρέμαστοι» ενώ τα μέτρα προστασίας - «λάστιχο» στον τουρισμό, άνοιξαν

το δρόμο για το δεύτερο κύμα πανδημίας πέρυσι.

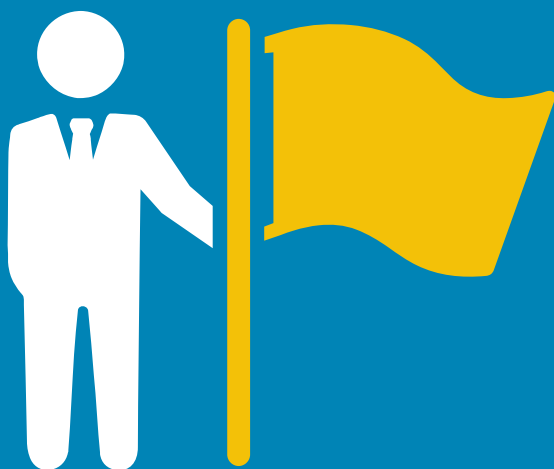
Την ίδια ώρα, η κυβέρνηση συνεχίζοντας πάντως σε ό,τι άφησε η διακυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, ψήφισε μια σειρά νόμους εκμεταλλευόμενη την πανδημία, που παραχωρούν δάση, εθνικά πάρκα, θάλασσες και λίμνες στην επιχειρηματική εκμετάλλευση. Τα projects προχωρούν, όπως στο Ελληνικό και συνολικά στην Αττική, αλλά το ακριβό εμπόρευμα του τουρισμού, της αναψυχής γίνονται άπιαστο όνειρο για την πλειοψηφία των εργατικών - λαϊκών οικογενειών, οι παραλίες και τα δάση απροσπέλαστα για το λαό.

Αλήθεια, ποιόν πραγματικά αφορά η συζήτηση για «ψηφιακή» και «πράσινη μετάβαση» στον τουρισμό όταν λείπουν τα χρήματα και μεγάλο τμήμα εργαζομένων δεν μπορεί να κάνει διακοπές; Τι έχουν να κερδίσουν οι αυτοαπασχολούμενοι όταν γνωρίζουν ότι τα πακέτα κλείνονται από τους μεγάλους ομίλους που έχουν και τη μεγαλύτερη δυνατότητα να εκσυγχρονιστούν ψηφιακά; Τελικά όλη αυτή η συζήτηση αφορά κατά κύριο λόγο τα κέρδη των μεγάλων ομίλων στον τουρισμό και τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό για να κερδίσουν μεγαλύτερο μερίδιο στην παγκόσμια αγορά του τουρισμού.

Να θυμίσουμε ακόμα ότι ο τουρισμός, με τη

“

Ο τουρισμός, με τη μεγάλη συσσώρευση κεφαλαίου και το μεγάλο μερίδιο στο εγχώριο ΑΕΠ, έγινε «ατμομηχανή» της «εξωστρέφειας» για την αστική τάξη και όλες τις κυβερνήσεις.

μεγάλη συσσώρευση κεφαλαίου και το μεγάλο μερίδιο στο εγχώριο ΑΕΠ, έγινε «ατμομηχανή» της «εξωστρέφειας» για την αστική τάξη και όλες τις κυβερνήσεις. Όμως, αυτός ακριβώς ήταν και ο παράγοντας που επίδρασε καταλυτικά στην τεράστια συρρίκνωση του εγχώριου ΑΕΠ στις συνθήκες εκδήλωσης της νέας παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης που επιταχύνθηκε από το ξέσπασμα της πανδημίας.

Τα τεράστια κονδύλια από τα προγράμματα της Ε.Ε. και το Ταμείο Ανάκαμψης προσανατολίζονται να στηρίξουν τους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους και την κερδοφόρα επένδυση των συσσωρευμένων κεφαλαίων στα πλαίσια του «πράσινου New Deal». Θα καθυστερήσουν αλλά δε θα αποτρέψουν τα «λουκέτα» και την απαιτούμενη καταστροφή κεφαλαίου. Ο λογαριασμός του δα-

νεισμού και του δημόσιου χρέους θα σταλεί στο λαό με μεγαλύτερη φοροαφαίμαξη, τσάκισμα εργασιακών δικαιωμάτων, περιορισμό λαϊκών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Το «στοίχημα» του τουρισμού δεν αφορά το λαό. Το κεφάλαιο, η κυβέρνηση, τα κόμματα της αστικής διαχείρισης, έχουν «τζογάρει» τα δικαιώματα των εργαζομένων για να κερδίσουν το «στοίχημα», έχουν υποθηκεύσει το μέλλον και την υγεία του λαού μας για τα κέρδη των μεγάλων ομίλων του τουρισμού.

Ο λαός μόνο ένα στοίχημα έχει να κερδίσει, την ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών! Και θα το κερδίσει μόνο στο δρόμο της ανατροπής της καπιταλιστικής βαρβαρότητας.

Οι προκλήσεις της επόμενης μέρας για τον ελληνικό τουρισμό

Του Δημήτρη Φραγκάκη
Γενικού Γραμματέα του ΕΟΤ

Το 2020, ο παγκόσμιος τουρισμός γνώρισε τη μεγαλύτερη μέχρι σήμερα κρίση, εξαιτίας των έκτακτων υγειονομικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που δημιούργησε η πανδημία Covid - 19. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού, η πτώση της διεθνούς τουριστικής κίνησης ανήλθε στο 74% σε σχέση με το 2019. Χάθηκαν 730 δισ. ευρώ έσοδα και περίπου 100 - 120 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στους σχετικούς με τον τουρισμό κλάδους.

Η πανδημία «χτύπησε» την Ελλάδα σε μία περίοδο όπου ο τουρισμός σημείωνε ιστορικά τις καλύτερες επιδόσεις του, καθώς το 2019 εξελίχθηκε στην καλύτερη χρονιά του ελληνικού τουρισμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία, το 2019 οι τουριστικές αφίξεις αυξήθηκαν κατά 2,8% έναντι του 2018 και έφθασαν στα 34 εκατομμύρια ταξιδιώτες και οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ξεπέρασαν τα 18 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 13% σε σχέση με το 2018. Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της χώρας το 2019, εκτιμάται έως και το 30,9% (άμεση και έμμεση) και στο 25,9% της αγοράς εργασίας. Την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2020 όμως, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση μειώθηκε κατά 76,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις για την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2020, εμφάνισαν μείωση κατά 77% ενώ το α' τρίμηνο του 2020, οι απασχολούμενοι σε δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης μειώθηκαν κατά 20,4%.

Είναι προφανές ότι ο ελληνικός τουρισμός βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Το 2020 καταφέραμε, με συλλογική προσπάθεια, να κρατήσουμε όρθια την τουριστική μας βιομηχανία ενώ το μεγάλο στοίχημα για το 2021 είναι να ξεκινήσει με ασφάλεια η ανάκαμψη του τουρισμού μας. Η πραγματική επανεκκίνηση του ελληνικού

τουρισμού όμως θα γίνει σταδιακά, θα χρειαστεί χρόνο και θα εξαρτηθεί, ανάμεσα σε άλλα, από την προσαρμογή μας στα νέα δεδομένα. Η πανδημία, πέραν της ζημιάς που έχει προξενήσει στον κλάδο, λειτουργεί άλλωστε και ως επιταχυντής εξελίξεων στον τουρισμό.

Η βιωσιμότητα και η αειφορία του τουριστικού μας προϊόντος αποτελεί μία πρώτη μεγάλη πρόκληση για την Ελλάδα. Τα επόμενα χρόνια θα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στις τουριστικές επιλογές και θα συνδέονται άμεσα με τη διατήρηση των φυσικών πόρων και την ελκυστικότητα των προορισμών.

Η επένδυση στην αυθεντικότητα και την ξεχωριστή ταυτότητα είναι επίσης ένας κρίσιμος στόχος του τουρισμού μας. Είναι στοιχεία που μας ξεχωρίζουν και μας διαφοροποιούν από τον ανταγωνισμό και αποτελούν βασικά συστατικά του νέου αφηγήματος προβολής του ελληνικού τουρισμού.

Τέλος, η ασφάλεια, η υγιεινή αλλά και η ψηφιοποίηση στις τουριστικές υπηρεσίες είναι ανάγκη να επιταχυνθεί καθώς θα αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες επιλογής ενός προορισμού, άρα θα τον καταστήσουν και πιο ανταγωνιστικό.

Η Ελλάδα δε συμπεριλαμβάνεται τυχαία μεταξύ των σημαντικότερων τουριστικών προορισμών διεθνώς. Διαθέτει και το προϊόν και τους ανθρώπους και τις υποδομές αλλά και όλες τις προϋποθέσεις, όχι απλά να διατηρηθεί αλλά να πρωταγωνιστήσει στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη τα επόμενα χρόνια. Οι προκλήσεις για ένα βιώσιμο τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου με περισσότερα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες είναι μία κρίσιμη πρόκληση και ένας εφικτός στόχος. Η κρίση του Covid - 19 αποτελεί ξεκάθαρα και μία ευκαιρία. Στο χέρι μας είναι να μην την αφήσουμε αναξιοποίητη.

“

Η βιωσιμότητα
και η αειφορία
του τουριστικού
μας προϊόντος
αποτελεί μία
πρώτη μεγάλη
πρόκληση για
την Ελλάδα.

Η ώρα του τουρισμού

Του Γιώργου Αρώνη

Πρόεδρου Δ.Σ., Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών

Ήδη από τις 15 Μαΐου, μέρα η οποία σηματοδότησε την άρση περιορισμών και απαγορεύσεων της ταξιδιωτικής μετακίνησης από ένα σημαντικό αριθμό χωρών, η χώρα μας άρχισε και πάλι να υποδέχεται ξένους επισκέπτες. Το γεγονός αυτό, όπως είναι αναμενόμενο, τροφοδοτεί εκ νέου και συνεχώς τις συζητήσεις και τους προβληματισμούς αναφορικά με την ταχύτητα και το εύρος ανάκαμψης της τουριστικής και της αεροπορικής αγοράς και τις συνακόλουθες συνέπειες για την ελληνική οικονομία.

Σε μια προσπάθεια σύντομης ιστορικής αναδρομής, αξίζει να θυμηθούμε ότι το 2019, έτος «προ πανδημίας», οι τουριστικοί αριθμοί στη χώρα μας ευημερούσαν σε πιο υψηλά επίπεδα από ποτέ. Βάσει των δημοσιευμένων στοιχείων από τον ΙΝΣΕΤΕ και την ΕΛΣΤΑΤ, η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στην ελληνική οικονομία εκτιμήθηκε το 2019 σε 23,4 δισ. ευρώ, μέγεθος που αντιστοιχεί στο 12,5% του ΑΕΠ, ενώ η συνολική συνεισφορά (έμμεσα και πολλαπλασιαστικά οφέλη) εκτιμήθηκε έως και στο 33,1% του ΑΕΠ (62,1 δισ. ευρώ περίπου). Λαμβάνοντας δε υπόψη ότι το 90% του προερχόμενου τουριστικού εισοδήματος προέρχεται από το εξωτερικό, καθίσταται εμφανές και αυταπόδεικτο για ποιο λόγο ο τουριστικός κλάδος αποτελεί για τη χώρα μας κορυφαία εξαγωγική δραστηριότητα με μεγάλο δυναμισμό και εξαιρετική σημασία για την ελληνική οικονομία.

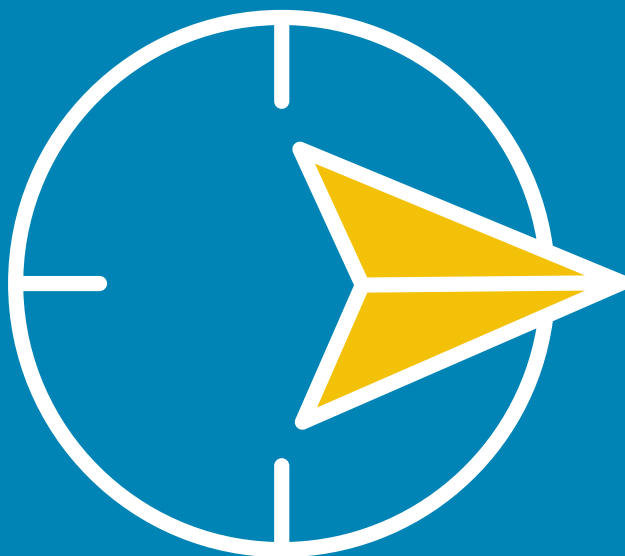
Ειδικότερα, για τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, τη βασική πύλη εισόδου των τουριστών στη χώρα μας, το παγκόσμιο σοκ της πανδημίας σήμανε τη βίαιη και απότομη διακοπή μιας εικοσαετούς πορείας διαρκούς και δυναμικής ανάπτυξης η οποία υπήρξε ιδιαίτερα εντυπωσιακή και χτίστηκε με στρατηγικά και συστηματικά βήματα. Μάλιστα η βίαιη αυτή ανακοπή συνέπεσε με τη στιγμή που η εταιρεία αεροδρομίου είχε μόλις ανανεώσει τη σύμβαση ανάπτυξης της για τα επόμενα 20 χρόνια

και ετοιμαζόταν να προβεί σε σημαντικές επενδύσεις υποδομών με βάση τα διαρκώς αυξανόμενα στοιχεία των μεγεθών.

Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους: από το ρεκόρ των 25,5 εκατομμυρίων επιβατών το 2019, ιστορικό υψηλό μιας πρωτοφανούς ανάπτυξης δετίας (2013 – 2019: +104% αύξηση επιβατών, +61% οι πτήσεις και +144% οι αφίξεις κατοίκων του εξωτερικού), το 2020 εξυπηρετήθηκαν μόλις 8 εκατομμύρια ταξιδιώτες (-68,5%) ενώ μέχρι και τον Μάιο του 2021 η μείωση παραμένει εξίσου δραματική (-82%).

Ο Διεθνή Αερολιμένας Αθηνών με το ξέσπασμα της πανδημίας άμεσα, προσάρμοσε την επιχειρησιακή του λειτουργία στη βάση των υγειονομικών και λοιπών κανονισμών συνεργαζόμενος αδιάκοπα με τις αρμόδιες εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές με μέριμνα για την υγειονομική ασφάλεια τόσο των εργαζομένων όσο και του επιβατικού και ευρύτερου κοινού ενώ, παράλληλα, έλαβε τις δεσμευτικές ενέργειες προσαρμογής κόστους. Ήταν από τα πρώτα αεροδρόμια που συμμετείχαν σε σχετικό πρόγραμμα επανεκκίνησης αεροπορικού ταξιδιού του οργανισμού της Ε.Ε. για την Αεροπορική Ασφάλεια (EASA) και παράλληλα αξιολογήθηκε στη 2η και 4η θέση στην Ευρώπη και τον κόσμο αντίστοιχα σε σχέση με τον Δείκτη Ταξιδιωτικής Ασφάλειας (Travel Score) με βάση το Safe Travel Barometer, το οποίο αποτελεί, μια από τις πιο συστηματικές βάσεις αξιολόγησης ταξιδιωτικής υγιεινής και ασφάλειας.

Σε ό,τι αφορά τις προοπτικές για το μέλλον, αξίζει να επισημανθεί ότι η πλέον πρόσφατη πρόβλεψη της IATA για το 2021 αναφέρεται σε επαναφορά της παγκόσμιας αεροπορικής επιβατικής κίνησης στο 52% σε σχέση με το 2019. Ουσιαστική ανάκαμψη, που θα είναι συγκρίσιμη με τα μεγέθη του 2019, προβλέπεται για το 2022 με, απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια, την απρόσκοπτη πρόοδο

της πορείας του προγράμματος των εμβολιασμών στο σύνολο της παγκόσμιας κοινότητας και τη σταδιακή βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων.

Παράλληλα, δημιουργούνται σταδιακά οι προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση ενός πιο ευνοϊκού πλαισίου για την αεροπορική δραστηριότητα και τις τουριστικές μετακινήσεις:

- Αποτελεί σημαντική εξέλιξη η από 1ης Ιουλίου εφαρμογή του Ψηφιακού COVID - 19 Πιστοποιητικού στην Ε.Ε.. Το γεγονός δε ότι η Ελλάδα πρωτοπορεί εφαρμόζοντας ήδη την ψηφιακή αυτή εφαρμογή, αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας καθιστώντας την πρωτεργάτη σε αυτόν τον ιδιότυπο και δύσκολο αγώνα της επιστροφής στην κανονικότητα.

- Προχωρεί με γοργούς ρυθμούς το πρόγραμμα εμβολιασμών τόσο στη χώρα μας όσο και σε σημαντικές αγορές μας και σταδιακά παρατηρείται βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων.

- Σημαντικοί αεροπορικοί συνεργάτες μας εναποθέτουν «ψηφίο εμπιστοσύνης» στην Αθήνα και συνολικότερα στην Ελλάδα, επενδύοντας στην αγορά μας μέσω της επαναφοράς των δρομολογίων τους.

- Οι εγχώριες, ευρωπαϊκές και διεθνείς έρευνες αναδεικνύουν και πιστοποιούν, σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, την αυξανόμε-

νη ζήτηση για το αεροπορικό ταξίδι.

- Η Αθήνα και γενικότερα η χώρα δεν απολάμβανε και πριν την πανδημία σημαντικό μερίδιο στην αγορά του συνεδριακού και επιχειρηματικού ταξιδιού, αγορές που προβλέπεται ότι θα είναι αργή και μακροχρόνια η ανάκαμψη, με κίνδυνο ένα ποσοστό να χαθεί για πάντα.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν οπωσδήποτε ενδείξεις προς μια θετική κατεύθυνση για την εξέλιξη της αεροπορικής και τουριστικής δραστηριότητας το καλοκαίρι του 2021. Υπό έναν όρο: ότι αυτή η πορεία προς την κανονικότητα δε θα διαταραχθεί εκ νέου.

Εάν ένα στοιχείο χαρακτηρίζει την αεροπορική και τουριστική δραστηριότητα, αυτό είναι η ευμεταβλητότητα και οι δυσανάλογα αρνητικές επιπτώσεις στην περίπτωση μεταβολών και έλλειψης ενός σταθερού και εναρμονισμένου ρυθμιστικού πλαισίου για την ταξιδιωτική μετακίνηση.

Για να κερδηθεί λοιπόν «το στοίχημα του τουρισμού», είναι μονόδρομος η συντονισμένη άρση των περιορισμών και των απαγορεύσεων ως προς το αεροπορικό ταξίδι, η εναρμόνιση των προτύπων και των πρακτικών σε διεθνές επίπεδο και η διαμόρφωση σταθερού κανονιστικού πλαισίου εντός του οποίου σταδιακά θα επανέλθει και θα αναπτύσσεται η προσφορά και η ζήτηση.

“

Σταδιακά δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση ενός πιο ευνοϊκού πλαισίου για την αεροπορική δραστηριότητα και τις τουριστικές μετακινήσεις.

Ο τουρισμός μοχλός περαιτέρω ανάπτυξης της ταυτότητας των προορισμών

Της Ιωάννας Δρέττα

Διευθύνουσας Συμβούλου της Marketing Greece

Η συζήτηση γύρω από τον τουρισμό, τα έσοδα, τις κρατήσεις και τις εισροές των ταξιδιωτών βρίσκεται στο επίκεντρο πολλά χρόνια και ιδιαίτερα με μεγαλύτερη ένταση από το ξεκίνημα της πανδημίας, γεγονός που είναι απολύτως λογικό καθώς ο ελληνικός τουρισμός έχει συμβάλλει διαχρονικά στην ανάπτυξη της χώρας, κάτι που επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία και τους αριθμούς.

Εδώ διατυπώνεται ένας σημαντικός προβληματισμός που απαντάται συχνά στο δημόσιο διάλογο. Είναι επιθυμητό η Ελλάδα να εξαρτάται τόσο πολύ από τον τουρισμό; Ξεκάθαρα, όχι. Να μειώσουμε τη συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ; Ξεκάθαρα, ναι, αλλά αυξάνοντας το ΑΕΠ και όχι μειώνοντας τον τουρισμό. Να βοηθήσουμε δηλαδή και άλλους τομείς να αναπτυχθούν εξίσου.

Μια δεύτερη σκέψη, αλλά και προσωπική πεποίθηση, είναι ότι η επόμενη μέρα για τον ελληνικό τουρισμό δεν μπορεί να παραμείνει στο ίδιο πλαίσιο. Ο τουρισμός στην Ελλάδα αναπτύχθηκε διότι συνέτρεξαν μία σειρά από προϋποθέσεις. Κυρίως όμως αναπτύχθηκε επειδή ο τουρισμός ταίριαζε στην ιδιοσυγκρασία μας.

Όμως, πλέον απαιτείται μια σαφής τοποθέτηση ώστε τα επόμενα βήματα όχι μόνο να τον διατηρήσουν στη θέση που βρίσκεται αλλά να αξιοποιήσουν ουσιαστικά τη δυναμική που εμπεριέχει το brand Ελλάδα και να τον καταστήσουν ακόμα πιο ανταγωνιστικό.

Στην μετά - Covid εποχή ο ελληνικός τουρισμός χρειάζεται να επαναπροσδιοριστεί, να ενσωματώσει στις αρχές που ήδη τον διέπουν, τις αρχές που οι ταξιδιώτες αναζητούν, να εκσυγχρονίσει

τον τρόπο που λειτουργεί, αναπτύσσεται και επικοινωνεί, να εμπλουτίσει σε επίπεδο εμπειριών τα προϊόντα που προσφέρει. Η πανδημία δημιούργησε νέες τάσεις και το διεθνές ταξιδιωτικό κοινό αποκτά ένα πιο ουσιαστικό προφίλ. Πλέον επιθυμεί να ταξιδεύει όχι μόνο ως lifestyle προσέγγιση αλλά για να ανακαλύψει τον ίδιο του τον εαυτό. Ο αποκλεισμός, η έλλειψη επαφής, η κατάρρευση όλων όσων είχαμε όλοι μας δεδομένα, οδηγεί τον ταξιδιώτη σε μια νέα διαδρομή.

Κλειδί σε όλο αυτό το νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται είναι η διασύνδεση των προορισμών με την προσωπικότητα και την ταυτότητά τους. Όπου προσωπικότητα και ταυτότητα ορίζονται η παράδοση, η γαστρονομία, η επαφή με τους ντόπιους, τα κρυμμένα μυστικά, η ιδιοσυγκρασία του ίδιου του τόπου.

Αναδύεται λοιπόν μια ευκαιρία για τον ελληνικό τουρισμό να σχεδιάσει και να αξιοποιήσει αυτό το πολύ μεγάλο περιθώριο για ανάπτυξη των πολιτιστικών και γαστρονομικών εμπειριών που αποτελούν πυρηνικά στοιχεία της εμπειρίας των ταξιδιωτών στην Ελλάδα. Η δημιουργική οικονομία, η πρωτογενής παραγωγή, η γαστρονομία πρέπει να συνομιλήσουν πιο δομικά με την τουριστική επιχειρηματικότητα

Ο τουρισμός, εν κατακλείδι, είναι ένας τομέας σύνθετος αλλά με εξαιρετικές δυνατότητες. Το ζήτημα είναι να τις αντιληφθούμε, να χτίσουμε ένα όραμα και να καταφέρουμε να αξιοποιήσουμε όλο αυτό που έχουμε στα χέρια μας προσδίδοντας του περαιτέρω αξία.

“

Στην μετά - Covid εποχή ο ελληνικός τουρισμός χρειάζεται να επαναπροσδιοριστεί, να εκσυγχρονίσει τον τρόπο που λειτουργεί, αναπτύσσεται και επικοινωνεί.

Μαγικές λύσεις στον τουρισμό δεν υπάρχουν

Του Αλέξανδρου Βασιλικού

Προέδρου του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος

Ο ελληνικός τουρισμός συνεχίζει να βρίσκεται στη ζώνη του απρόβλεπτου. Η επανεκκίνηση έγινε αλλά οι αβεβαιότητες είναι τέτοιες που καθιστούν μάταιη κάθε πρόβλεψη. Γι' αυτό και το ΞΕΕ, με πλήρη συναίσθηση της ευθύνης του απέναντι στον κλάδο, έχει αποφύγει κάθε εκτίμηση για τη σεζόν του 2021. Αυτό που κάνουμε και φέτος, όπως και πέρυσι, είναι να μετράμε με κύκλο ερευνών του ΙΤΕΠ ώστε να παρακολουθούμε την εξέλιξη της σεζόν επί του πεδίου καθώς είναι μια δυναμική κατάσταση που ανά πάσα στιγμή μπορεί να μας εκπλήξει προς τη μια ή την άλλη πλευρά. Με τον τρόπο αυτό και αξιοποιώντας την πρωτόγεννη πληροφόρηση μπορούμε να έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα και για τις ανάγκες του κλάδου.

Πέρυσι τέτοιο καιρό πιστεύαμε πως το 2021 θα είναι μια χρονιά ανάκαμψης. Αποδεικνύεται ωστόσο πως όσο ο ελληνικός τουρισμός καθορίζεται από ευμετάβλητα επιδημιολογικά δεδομένα και στη χώρα μας αλλά και στις χώρες - αγορές μας, η ανάκαμψη στον τουρισμό θα απαιτήσει περισσότερο χρόνο. Ήδη, στην Ευρώπη οι αισιόδοξες εκτιμήσεις κάνουν λόγο για επιστροφή στην κανονικότητα των ταξιδιών το 2023 ενώ οι πιο σκεπτικιστές μεταθέτουν το όριο αυτό για το 2025. Ανάλογη είναι η εκτίμηση και των Ελλήνων ξενοδόχων στις μετρήσεις μας. Η επανεκκίνηση δε σημαίνει ανάκαμψη. Η επιστροφή του ξενοδοχειακού τζίρου στα προ Covid - 19 επίπεδα θα απαιτήσει πολύ περισσότερο χρόνο, καθώς ο τουρισμός θα είναι υποχρεωμένος να «συμβιώσει» με τον κορωνοϊό και τις μεταλλάξεις του, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα το γεγονός πως φέτος για σεζόν θα μπορούμε να μιλάμε από τον Ιούλιο και μετά, με βασικές αγορές, όπως η Βρετανική, να παραμένουν ακόμη κλειστές και χωρίς να είμαστε σίγουροι για το πόσο θα διαρκέσει η τουριστική περίοδος, δεδομένης της απειλής που ανησυχεί τους ειδικούς για ένα φθινοπωρινό τέταρτο κύμα πανδημίας.

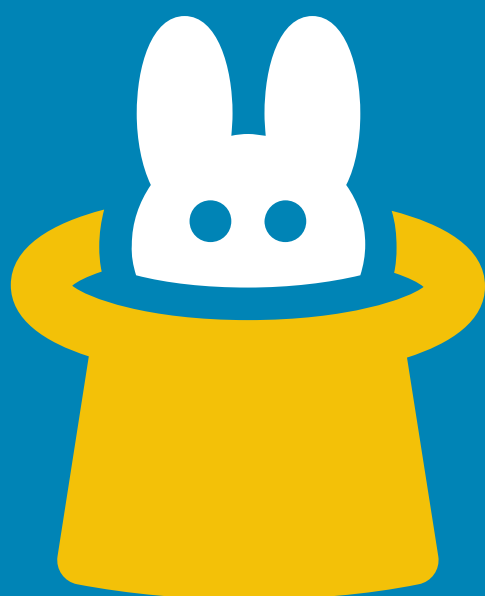
Για την Ελλάδα η φιλοξενία είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένας απλός κλάδος της οικονομίας

ανάμεσα στους άλλους. Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα της Grant Thornton για λογαριασμό του ΞΕΕ, η διάχυση ωφελειών της φιλοξενίας επιμερίζεται σε 17 κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και 9 τομείς. Δεν είναι υπόθεση των ξενοδόχων, είναι υπόθεση όλων. Δημιουργεί αλυσίδες αξίας σε όλη την πραγματική οικονομία και λειτουργεί πολλαπλασιαστικά για την ανάπτυξη. Συνεισφέρει τα μέγιστα στην απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Εγγυάται την περιφερειακή ανάπτυξη και την ευημερία τοπικών κοινωνιών σε όλη την Ελλάδα.

Επιπλέον, οι απαντήσεις που έχουμε μπροστά μας να δώσουμε ως χώρα σε κρίσιμα ζητούμενα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η ενίσχυση των υποδομών, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού θα μεγιστοποιήσουν τα αναπτυξιακά αποτελέσματά τους στο βαθμό που συνδυαστούν με το πιο ισχυρό αναπτυξιακό χαρτί που έχουμε ως χώρα και είναι η φιλοξενία, αρκεί να τη θωρακίσουμε.

Μαγικές λύσεις στον τουρισμό δεν υπάρχουν. Ο τουρισμός είναι πολύ μεγάλο μέγεθος για να αφηθεί στον «αυτόματο». Χρειάζεται σχέδιο, ετοιμότητα, παρακολούθηση των εξελίξεων και κρατική στήριξη σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, ώστε το διάστημα που θα απαιτηθεί μέχρι την επιστροφή στην προ Covid - 19 κανονικότητα να μην πέσει ο τουρισμός στο «κενό» κι αποτελέσει αιτία συστημικού κινδύνου για το σύνολο της εθνικής οικονομίας.

Με το πρόγραμμα στήριξης της επανεκκίνησης του τουρισμού, η Κυβέρνηση έδειξε πως παρακολουθεί τις εξελίξεις και παρεμβαίνει θετικά. Είναι βέβαιο πως θα χρειαστεί στοχευμένη ενίσχυση και εμπλουτισμός των μέτρων, μέτρα, που θα επιτρέψουν στον κόσμο της φιλοξενίας να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις του μεσοδιαστήματος αναγκαστικής συμβίωσης με την πανδημία και να περάσει στην αντίπερα όχθη της «επόμενης μέρας» με τις λιγότερες δυνατές απώλειες.

“

Η επανεκκίνηση δε σημαίνει ανάκαμψη. Η επιστροφή του ξενοδοχειακού τζίρου στα προ Covid επίπεδα θα απαιτήσει πολύ περισσότερο χρόνο.

Τουρισμός και εγχώρια παραγωγή: συνεργίες και ευκαιρίες για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας

Του Γεώργιου Μπάλτα

*Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών,
Διευθυντή Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μάρκετινγκ
& Επικοινωνίας, Προέδρου Ελληνικής Ακαδημίας Μάρκετινγκ*

Η Ελλάδα, είναι κλασικός και αγαπημένος τουριστικός προορισμός προσφέρει πολύ ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες, έχει αξιόλογες τουριστικές υποδομές και μακρά παράδοση στη φιλοξενία επισκεπτών.

Ο τουρισμός έχει μεγάλη αξία ως πολύ σημαντικός πυλώνας της ελληνικής οικονομίας. Εντούτοις ο τουρισμός δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως «μονοκαλλιέργεια». Η τετριμμένη φράση «η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας είναι ο τουρισμός», δεν είναι μόνο εντελώς ανούσια, διότι ο τουρισμός δεν είναι βιομηχανία αλλά κλάδος υπηρεσιών, αλλά και δηλωτική μίας μονομερούς και αποτυχημένης αναπτυξιακής αντίληψης.

Μπορεί όμως ο τουρισμός να συνεργαστεί με την παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας;

Εκ πρώτης όψεως, ο τουρισμός και η παραγωγή προϊόντων δε συνδέονται. Ο τουρισμός ανήκει στον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών ενώ η παραγωγή μπορεί να είναι αγροτική (πρωτογενής τομέας) και βιομηχανική (δευτερογενής τομέας). Ο τουρισμός όμως, μπορεί να ενισχύσει τη ζήτηση για την ελληνική παραγωγή και να συνδράμει στην προσπάθεια της παραγωγικής ανασυγκρότησης. Αυτό μπορεί να γίνει με τους εξής τρόπους:

1. Οι επισκέπτες καταναλώνουν και αγοράζουν αυθεντικά ελληνικά προϊόντα, κατά το διάστημα των διακοπών τους στη χώρα μας. Αυτό προϋπο-

θέτει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου (π.χ. διαμονή, εστίαση) χρησιμοποιούν εγχώρια προϊόντα, όσο είναι δυνατόν, και κατανοούν ότι τα τοπικά προϊόντα εμπλουτίζουν το ιδιαίτερο βίωμα και προάγουν την εμπειρία του πελάτη τους.

2. Ο τουρισμός μπορεί να υποστηρίξει τις ελληνικές εξαγωγές. Εκατομμύρια επισκέπτες έρχονται σε άμεση επαφή με τη χώρα, με την ελληνική διατροφή, τον τρόπο ζωής και τα προϊόντα της. Όταν επιστρέφουν στις χώρες τους είναι περισσότερο εξοικειωμένοι και περισσότερο πρόθυμοι να αγοράσουν τα προϊόντα που εξάγουμε.

Το «Made in Greece», μπορεί να καταστεί επομένως κρίσιμος παράγοντας διαφοροποίησης για τις εξαγωγές και να αξιοποιήσει τις θετικές εμπειρίες που αποκτούν οι τουρίστες κατά το διάστημα της διαμονής τους στην Ελλάδα. Οι άνθρωποι αυτοί μπορεί να επηρεάσουν και άλλους καταναλωτές στις χώρες τους, ειδικά σήμερα που τα ψηφιακά μέσα αυξάνουν την απήχηση συστάσεων και προτάσεων για προϊόντα.

3. Ειδικές μορφές τουρισμού, όπως ο συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός, φέρνουν επαγγελματίες, στελέχη, επιχειρηματίες και επιστήμονες στη χώρα μας και είναι εξαιρετικές ευκαιρίες για την προβολή των ελληνικών προϊόντων και τη βιωματική εξοικείωση των επισκεπτών με αυτά.

Αλλά και ο παράγοντας «Made in Greece» μπο-

“

Ο τουρισμός μπορεί να ενισχύσει τη ζήτηση για την ελληνική παραγωγή και να συνδράμει στην προσπάθεια της παραγωγικής ανασυγκρότησης.

ρεί να υποστηρίξει τον τουρισμό.

Πρώτον, τα προϊόντα που εξάγουμε είναι κομμάτι του ελληνικού υλικού πολιτισμού, ταξιδεύουν το όνομα της χώρας στο εξωτερικό και το κάνουν οικείο σε εκατομμύρια καταναλωτές. Οι ικανοποιημένοι πελάτες των ελληνικών προϊόντων είναι περισσότερο πιθανό να ενδιαφερθούν να γίνουν επισκέπτες της χώρας.

Δεύτερον, οι τουρίστες θέλουν σήμερα να βιώνουν ολιστικά τον προορισμό που επισκέπτονται, εκτός από το φυσικό περιβάλλον θέλουν να γνωρίσουν τον τοπικό τρόπο ζωής και τα προϊόντα που συνδέονται με αυτόν. Η κατανάλωση αυθεντικών

τοπικών προϊόντων αυξάνει την ικανοποίηση των τουριστών. Για παράδειγμα, θα ήταν σφάλμα να προσφέρουμε στο Γάλλο τουρίστα κάποιο γαλλικό κρασί ή τυρί. Ακόμα και αν το ζητούσε, επειδή ίσως δε γνωρίζει τα αντίστοιχα εγχώρια, είναι στρατηγική επιλογή να αναβαθμίσουμε την ταξιδιωτική εμπειρία τους με προϊόντα που χαρακτηρίζουν τον τόπο που επέλεξαν ως προορισμό.

Επομένως, ο τουρισμός μπορεί να συμβαδίσει με το αίτημα της παραγωγικής ανασυγκρότησης. Απαιτείται όμως σχέδιο και συντονισμός, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Προβληματισμοί, προκλήσεις και ευκαιρίες εν μέσω πανδημίας: Υπάρχει αποτελεσματικό εμβόλιο για τον τουρισμό;

Του Αλκιβιάδη Παναγόπουλου

*Καθηγητή, Προέδρου του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού
του Πανεπιστημίου Πατρών*

Η πρωτόγνωρη εμπειρία της πανδημίας Covid - 19 αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί μια παγκόσμια πρόκληση σε υγειονομικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο ενώ αξίζει να σημειωθεί πως από όλους τους μεγάλους οικονομικούς τομείς, ο τουρισμός ήταν αυτός που δέχτηκε το μεγαλύτερο πλήγμα εξαιτίας της πανδημίας. Συγκεκριμένα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), μόνο για το πρώτο οκτάμηνο του 2020 επισήμανε πτώση ύψους 70%, των διεθνών τουριστικών αφίξεων η οποία αντιστοιχεί σε απώλεια περίπου 730 δισεκατομμυρίων δολαρίων για τον τουριστικό τομέα.

Σύμφωνα με μελέτες του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), το 2019 ο ελληνικός τουρισμός σημείωσε τις καλύτερες επιδόσεις που είχε ποτέ, με την άμεση δραστηριότητα του να αντιστοιχεί στο 12,5% του ΑΕΠ και την επενδυτική του δραστηριότητα να ανέρχεται σε ύψος 3,2 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων τα 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ σε εγχώρια προστιθέμενη αξία. Δυστυχώς, τόσο η ανοδική τάση όσο και οι ευοίωνες προοπτικές για την πορεία του τουρισμού διακόπηκαν βίαια την επόμενη χρονιά από την πανδημία του Covid - 19. Οι απώλειες για τον ελληνικό τουρισμό ήταν σημαντικές καθώς τα έσοδα από τον τουρισμό μειώθηκαν κατά 78,2% το πρώτο εννιάμηνο ενώ η διεθνής αεροπορική κίνηση των επιβατών μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 2020 σημείωσε πτώση κατά 72%.

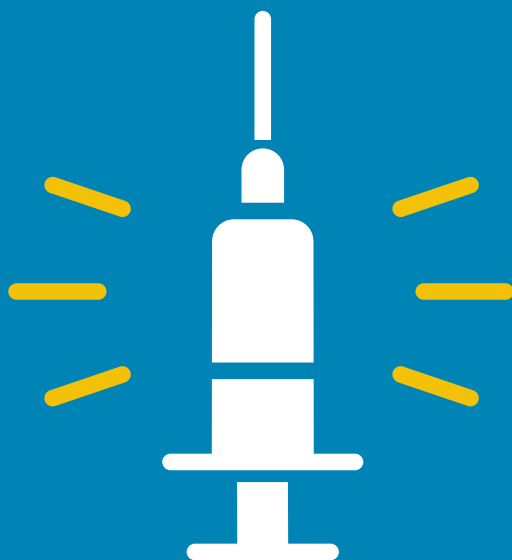
Πρόσφατες μελέτες του Παγκοσμίου Οργανι-

σμού Τουρισμού δείχνουν ότι οι τουριστικές ροές θα επανέλθουν στα επίπεδα τύπου 2019 σε βάθος διετίας. Αν και η προγενέστερη εμπειρία από κρίσεις και καταστροφές στην τουριστική βιομηχανία επιβεβαιώνει το θετικό σενάριο, η όποια ανάκαμψη δεν μπορεί να επέλθει μόνο ως συνέπεια της περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης αλλά θα πρέπει να είναι απόρροια σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών.

Η πανδημία Covid - 19 παρέχει εντυπωσιακά μαθήματα στον τουριστικό κλάδο, στους υπεύθυνους χάραξης τουριστικής πολιτικής και στους ερευνητές του τουρισμού, σχετικά με τις επιπτώσεις της παγκόσμιας αλλαγής. Η πρόκληση είναι τώρα να μαθαίνουμε συλλογικά από αυτή την παγκόσμια τραγωδία για να επιταχυνθεί ο μετασχηματισμός του βιώσιμου τουρισμού.

Στην Ελλάδα, προκειμένου να μετριαστούν τόσο οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της κρίσης, αλλά και να οικοδομηθεί πλέον μια ανθεκτικότητα σε όλη την τουριστική αλυσίδα, επιβάλλεται να ασκηθούν τουριστικές πολιτικές με στόχο τη θεραπεία των αρνητικών διαστάσεων του τουριστικού φαινομένου, όπως το διαχρονικό πρόβλημα της εποχικότητας, η εξάρτηση του ελληνικού τουρισμού από tour operators, η διασφάλιση του εργατικού δικαίου σε όλους τους επιμέρους τομείς της τουριστικής βιομηχανίας, η προστασία του τουριστικού προορισμού και της φέρουσας ικανότητάς του.

Σε αυτές τις τουριστικές πολιτικές πρέπει να προστεθούν και δράσεις που να εναρμονίζονται με

τις σύγχρονες τάσεις και καινοτομίες στην τουριστική βιομηχανία.

Στο πλαίσιο αυτό, καταθέτουμε μια πρόταση αφενός για την αντιμετώπιση της κρίσης στον τουρισμό και αφετέρου για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη στις χωρικές ενότητες των περιφερειών της χώρας.

Η πρόταση επικεντρώνεται στη δημιουργία κόμβου ευφυούς τουρισμού (hub smart tourism) ανά περιφέρεια με στόχο τη διασύνδεση των επιχειρήσεων, των φορέων και των ακαδημαϊκών δομών που δραστηριοποιούνται στους τομείς του τουρισμού, των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών και του περιβάλλοντος για την ανάπτυξη και εφαρμογή «ευφυών» τουριστικών μοντέλων, με σκοπό την εξέλιξη των υφιστάμενων τουριστικών προορισμών σε ευφυείς τουριστικούς προορισμούς.

Αναφέρουμε ενδεικτικά δράσεις που μπορούν σε έναν τέτοιο κόμβο να υλοποιούνται:

- Προώθηση της έρευνας για την πρόβλεψη τουριστικών μεγεθών και για την ανάπτυξη ευφυών τουριστικών μοντέλων.
- Διάδοση της τεχνογνωσίας ανάπτυξης ευφυών τουριστικών προορισμών σε επίπεδο περιφέρειας, αλλά και σε μικρότερες χωρικές ενότητες.
- Σύνδεση και συνέργεια με επιστημονικά

και ερευνητικά κέντρα και επαγγελματικές οργανώσεις.

- Σύγχρονα προγράμματα τουριστικής εκπαίδευσης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Ανάπτυξη πρότυπων καινοτομικών χαρτοφυλακίων τουριστικών προϊόντων.

Στο Εργαστήριο Πληροφοριακών Συστημάτων και Προβλέψεων του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Πατρών έχει ήδη αναπτυχθεί ένα δίκτυο από μέλη ΔΕΠ και ερευνητές με κύριους στόχους:

- i. Την έρευνα και τη δημοσίευση εργασιών στο πεδίο «Ανάλυση και πρόβλεψη τουριστικών μεγεθών σε συστήματα ευφυούς τουρισμού».
- ii. Τη λειτουργία Παρατηρητηρίου Έρευνας στον Τουρισμό αναφορικά με την εξέλιξη της έρευνας του τουρισμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- iii. Την εκπόνηση τουριστικών μελετών με σκοπό τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Ευελπιστούμε, με αυτές τις δράσεις, να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη βιώσιμων τουριστικών μοντέλων στις χωρικές ενότητες της Ελλάδας στη μετά του Covid - 19 εποχή.

“

Η πανδημία παρέχει εντυπωσιακά μαθήματα στον τουριστικό κλάδο, στους υπεύθυνους χάραξης τουριστικής πολιτικής και στους ερευνητές του τουρισμού σχετικά με τις επιπτώσεις της παγκόσμιας αλλαγής.

Επιστροφή του τουρισμού στη νέα κανονικότητα

Του Δημήτρη Λαγού

*Αφηρηγμένη Καθηγήτρια Τουριστικής Οικονομικής
και πρώην Κοσμήτορα του Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Η πανδημία του κορονοϊού Covid - 19 η οποία έχει προκαλέσει σημαντικές μεταβολές στην οικονομική συμπεριφορά των ανθρώπων, αναμένεται για δεύτερη χρονιά να επιδράσει αρνητικά στην παγκόσμια τουριστική δραστηριότητα και ειδικότερα στις χώρες υποδοχής τουριστών.

Τα μέτρα πολιτικής που μέχρι σήμερα έχουν ληφθεί, έχουν σχεδόν μηδενίσει το ενδιαφέρον των πολιτών για μετακίνηση προς λήψη τουριστικών υπηρεσιών μακριά από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους.

Οι επιδράσεις στην ελληνική τουριστική οικονομία από την εκδήλωση της πανδημίας του κορονοϊού εκτιμάται ότι είναι αρνητικές τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και από την πλευρά της ζήτησης.

Ο τουρισμός το 2019 είχε συνεισφέρει το 10,3% άμεσα και το 20,8% συνολικά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ελλάδας και δημιούργησε συνολική απασχόληση 946.200 ατόμων (εκτιμήσεις WTTC:2020).

Η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση το 2020 μειώθηκε κατά 78,22% και διαμορφώθηκε στα 7.406.000, έναντι 34.004.600 αφίξεων που ήταν το 2019. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κατά το 2020 διαμορφώθηκαν στα 4.318.800.000 ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 76,25% σε σύγκριση

με το 2019 όταν έφτασαν στα 18.178.800.000 ευρώ (Πηγή: Τράπεζα Ελλάδας).

Η κάθετη μείωση των τουριστικών ροών έχει συμπαρασύρει και άλλους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας, όπως των αερομεταφορών, της ενοικίασης αυτοκινήτων, των ταξιδιωτικών γραφείων, των μεταφορικών μέσων, των ξεναγών, των επισιτιστικών επιχειρήσεων κ.λ.π. των οποίων η ζήτηση είναι συμπληρωματική. Η επιστροφή στη νέα κανονικότητα θα πρέπει να γίνει σταδιακά και σε συνάρτηση με την εξέλιξη των κρουσμάτων της πανδημίας του κορονοϊού. Αυτό είναι το πρώτο βήμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ψυχολογικό μέσο για αλλαγή της συμπεριφοράς των ταξιδιωτών και της προσδοκίας τους να πραγματοποιήσουν διακοπές σε χώρες χαμηλού υγειονομικού ρίσκου.

Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, που στήριζε τους κυριότερους νησιωτικούς προορισμούς της Ελλάδας για πολλές δεκαετίες, καθίσταται πλέον επισφαλές και υπάρχουν περιορισμένα περιθώρια αισιοδοξίας.

Το καλό σενάριο για φέτος είναι ότι η τουριστική περίοδος μπορεί να ξεκινήσει τον Ιούλιο και να έχει διάρκεια 3 - 4 μήνες, ώστε να υπάρξει απασχόληση και οι τουριστικές και συναφείς επιχειρήσεις να μπορέσουν να καλύψουν μέρος

“

Το πλαίσιο επιστροφής στη νέα κανονικότητα δίνει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να χτίσει μια νέα ταυτότητα (Brand), μια νέα τουριστική εικόνα.

των λειτουργικών τους εξόδων, και αυτό με την προϋπόθεση ότι θα εφαρμοστεί ένα ευρωπαϊκό ψηφιακό πιστοποιητικό Covid - 19 ώστε να μπορέσουν οι ταξιδιώτες να μετακινούνται με ασφάλεια. Προβλέπεται, υπό αυτές τις προϋποθέσεις, αισθητή βελτίωση των τουριστικών ροών και των τουριστικών εσόδων σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Ωστόσο, με την επανεκκίνηση των μετακινήσεων σε διεθνές επίπεδο αναμένεται να υπάρξει αυξημένη πίεση από τους Μεγάλους Ταξιδιωτικούς Οργανισμούς (Tour Operators) και τις αεροπορικές εταιρείες για εξαιρετικά χαμηλότερες τιμές στο πλαίσιο των προσφερόμενων τυποποιημένων τουριστικών πακέτων της μορφής all inclusive. Προς τούτο, το οικοσύστημα των αερομεταφορών θα πρέπει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και να λάβει μέτρα προστασίας έναντι της υγειονομικής κρίσης.

Το πλαίσιο επιστροφής στη νέα κανονικότητα δίνει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να χτίσει μια νέα ταυτότητα (Brand), μια νέα τουριστική εικόνα, στη βάση ενός νέου αφηγήματος και μιας νέας προσέγγισης για τον τουρισμό που να δημιουργεί αλυσίδα αξίας. Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, που θεωρεί ως δείκτη επιτυχίας τον αριθμό των αφίξεων με μικρό περιθώριο κέρδους και στηρίζεται στα χαμηλού κόστους πακέτα και εισιτήρια πρέπει να εγκαταλειφθεί. Το μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν «ήλιος και θάλασσα» που έχει αναπτυχθεί, έχει προ πολλού ολοκληρώσει τον κύκλο ζωής του και ακολουθεί πλέον πορεία επιβράδυνσης. Το νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης που τώρα αναδύεται πρέπει να στηρίζεται στον ποιοτικό τουρισμό όπου οι δυνητικοί επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα για ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες σε λογική τιμή (Value for Money).

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

ΑΕΠ 1ο τρίμηνο 2021/1ο Τρίμηνο 2020: -2,3%

(Προσωρινά στοιχεία, εποχικά διορθωμένα σε όρους όγκου)

Με βάση τα διαθέσιμα εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε όρους όγκου, κατά το 1ο τρίμηνο 2021 παρουσίασε αύξηση κατά 4,4%, σε σχέση με το 4ο τρίμηνο 2020, ενώ σε σύγκριση με το 1ο τρίμηνο 2020 παρουσίασε μείωση κατά 2,3%.

Με βάση τα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε όρους όγκου, κατά το 1ο τρίμηνο 2021 παρουσίασε μείωση κατά 1,4% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο 2020.

Οι μεταβολές των κυριότερων μακροοικονομικών μεγεθών σε όρους όγκου με εποχική διόρθωση έχουν ως εξής:

Τριμηνιαίες μεταβολές

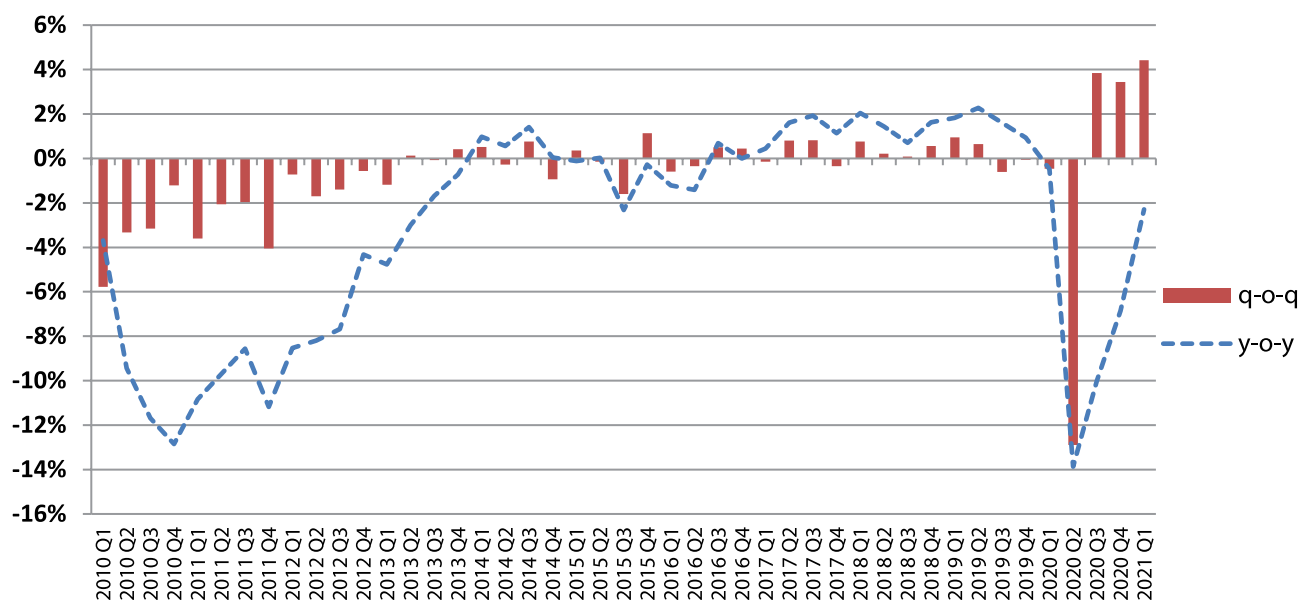
- Η συνολική τελική καταναλωτική δαπάνη μειώθηκε κατά 0,6% σε σχέση με το 4ο τρίμηνο του 2020.
- Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 3,0% σε σχέση με το 4ο τρίμηνο του 2020.
- Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 4,0% σε σχέση με το 4ο τρίμηνο του 2020. Οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 0,5%, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 6,2%.
- Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 2,0% σε σχέση με το 4ο τρίμηνο του 2020. Οι εισαγωγές αγαθών παρέμειναν αμετάβλητες, ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 16,3%.

Ετήσιες μεταβολές

- Η συνολική τελική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε μείωση κατά 2,4% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2020.
- Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 8,6% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2020.
- Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν μείωση κατά 13,4% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2020. Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 8,2%, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 38,7%.
- Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν μείωση κατά 5,0% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2020. Οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 3,0% και οι εισαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 9,2%.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε όρους όγκου
 Στοιχεία με εποχική και ημερολογιακή διόρθωση
 (Έτος Αναφοράς: 2015) Μεταβολές (%) ανά τρίμηνο (q-o-q³)
 και έτος (y-o-y⁴) 2010-2021

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Απρίλιος 2021

Αύξηση 49,7% των ελληνικών εξαγωγών τον Απρίλιο 2021

Η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων, κατά τον μήνα Απρίλιο 2021 ανήλθε στο ποσό των 5.014,8 εκατ. ευρώ (5.975,6 εκατ. δολάρια) έναντι 3.198,8 εκατ. ευρώ (3.464,2 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2020 παρουσιάζοντας αύξηση, σε ευρώ, 56,8%. Η αντίστοιχη αξία χωρίς τα πετρελαιοειδή κατά το μήνα Απρίλιο 2021 παρουσίασε αύξηση κατά 1.182,9 εκατ. ευρώ, δηλαδή 44,7%, ενώ η αντίστοιχη αξία χωρίς τα πετρελαιοειδή και τα πλοία κατά το μήνα Απρίλιο 2021 παρουσίασε αύξηση κατά 1.170,2 εκατ. ευρώ, δηλαδή 44,4%, σε σχέση με τον μήνα Απρίλιο 2020.

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών, κατά τον μήνα Απρίλιο 2021 ανήλθε στο ποσό των 3.172,1 εκατ. ευρώ (3.803,0 εκατ. δολάρια) έναντι 2.119,3 εκατ. ευρώ (2.308,9 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2020 παρουσιάζοντας αύξηση, σε ευρώ, 49,7%.

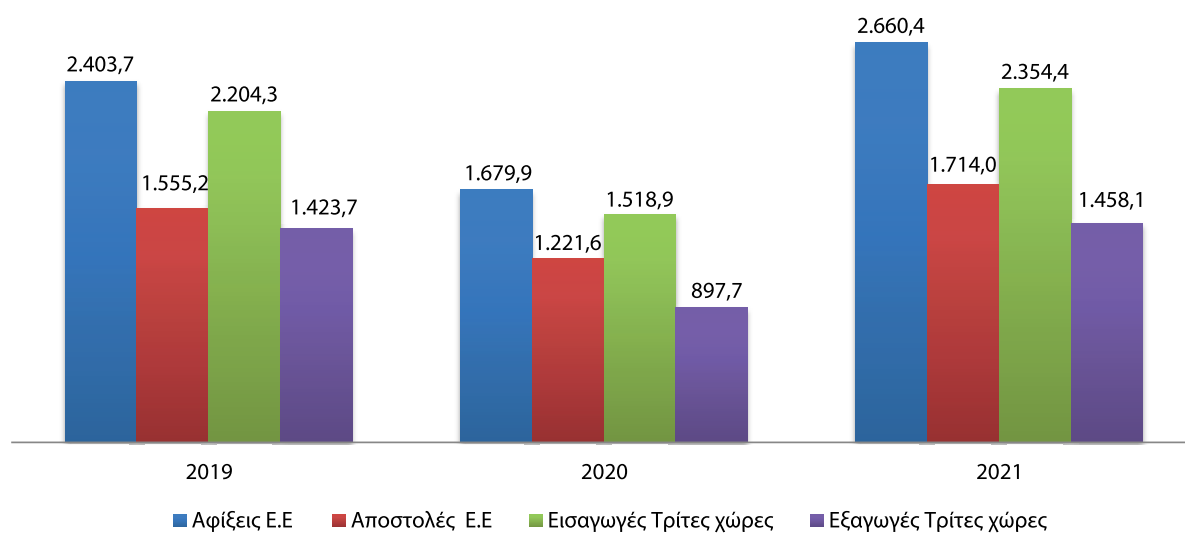
Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά τον μήνα Απρίλιο 2021 ανήλθε σε 1.842,7 εκατ. ευρώ (2.172,6 εκατ. δολάρια) έναντι 1.079,5 εκατ. ευρώ (1.155,3 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2020, παρουσιάζοντας αύξηση, σε ευρώ, 70,7%.

Η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου 2021 ανήλθε στο ποσό των 18.530,8 εκατ. ευρώ (22.202,5 εκατ. δολάρια) έναντι 16.436,6 εκατ. ευρώ (18.014,1 εκατ. δολάρια) κατά το ίδιο διάστημα του έτους 2020, παρουσιάζοντας αύξηση, σε ευρώ, 12,7%.

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου 2021 ανήλθε στο ποσό των 11.949,7 εκατ. ευρώ (14.407,5 εκατ. δολάρια) έναντι 10.099,4 εκατ. ευρώ (11.132,3 εκατ. δολάρια) κατά το ίδιο διάστημα του έτους 2020, παρουσιάζοντας αύξηση, σε ευρώ, 18,3%.

Εισαγωγές - Αφίξεις, Εξαγωγές - Αποστολές,
Απρίλιος 2019 - 2021 εκατ. €

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΔΡ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΘΩΜΑΣ Δ. ΜΠΟΥΣΙΟΣ

ΕΛΕΓΧΟΙ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

[PERFORMANCE AUDITS]

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΚΑΙ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΒΑΣΙΚΩΝ
ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:
ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΒΟΥΡΑ

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Το ζήτημα της έκτασης της παρέμβασης του κράτους στην οικονομία, δηλαδή ο οικονομικός ρόλος του κράτους, είναι από τα σημαντικότερα της οικονομικής θεωρίας αλλά και της οικονομικής πολιτικής. Τόσο διεθνώς όσο και σε εθνικό επίπεδο, οι οικονομικές εξελίξεις της προηγούμενης δεκαετίας, αλλά και η εκτεταμένη ύφεση της τελευταίας διετίας που προκλήθηκε από την πανδημία του Covid-19, κατέδειξαν με τον πλέον emphaticό τρόπο τη σπουδαιότητα της χρηστής δημοσιονομικής δια-χείρισης, σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι της οποίας είναι και η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου σε φορείς στους οποίους η πολιτεία έχει αναθέσει αρμοδιότητες διαχείρισης δημόσιου χρήματος και πόρων.

Ο έλεγχος αυτός δεν πρέπει να περιορίζεται στον εντοπισμό παράνομων ή και παράτυπων πράξεων, ούτε στην απλή διαπίστωση της τήρησης ή μη των τυπικών κανόνων, αλλά θα πρέπει να εκτείνεται και στο κατά πόσο οι εξ ορισμού περιορισμένοι πόροι του δημόσιου τομέα, διατίθενται με τρόπο τέτοιο που να μεγιστοποιεί το κοινωνικό όφελος. Δηλαδή, οι πόροι αυτοί να έχουν τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα.

Αυτή η ιδιαιτέρως σημαντική πτυχή του ελέγχου, οδήγησε στην έννοια των ελέγχων απόδοσης, ζήτημα που πραγματεύεται το σύγγραμμα των Γεωργίου Α. Γεωργίου και Θωμά Δ. Μπούσιου με τίτλο «Εγχειρίδιο Ελέγχου Απόδοσης (Performance Audits): Θεωρητικό και Μεθοδολογικό πλαίσιο, Παραδείγματα εφαρμογής, Γλωσσάρι βασικών όρων και εννοιών», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2021. Όπως αναλύεται διεξοδικά στο εν λόγω σύγγραμμα, οι έλεγχοι απόδοσης εστιάζουν το ελεγκτικό τους αντικείμενο στο κατά πόσο οι δράσεις του δημόσιου τομέα διενεργούνται σύμφωνα με τρεις βασικές αρχές: την οικονομικότητα, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα.

Οι έλεγχοι απόδοσης, λειτουργώντας συμπληρωματικά και συνδυαστικά με τους ελέγχους τήρησης της νομιμότητας και κανονικότητας, η σπουδαιότητα των οποίων δεν θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να παραγνωρίζεται, μπορούν και πρέπει να απο-τελέσουν το επόμενο βήμα στην ελεγκτική μεθοδολογία και πρακτική στη χώρα μας. Έννοιες και αρχές όπως οικονομικότητα – αποτελεσματικότητα – αποδοτικότητα στη χρήση και διάθεση των δημόσιων πόρων, έχουν ήδη εισαχθεί στην ελληνική έννομη τάξη και ο έλεγχος τήρησής τους θα πρέπει να αποτελέσει μια εκ των βασικών προτε-ραιολογιών των ελεγκτικών μηχανισμών.

Έχοντας αυτά κατά νου, καθώς και το γεγονός ότι οι έλεγχοι απόδοσης βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο στη χώρα μας, το σύγγραμμα έχει ως στόχο όχι μόνο να καταγράψει το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο των ελέγχων αυτής της κατηγορίας, αλλά και να συμβάλλει στην πλήρη κατανόηση τόσο των εννοιών όσο και της σπουδαιότητας των ελέγχων αυτών, μέσα από την παράθεση πρακτικών παραδειγμάτων εφαρμογής.

Οι συγγραφείς αναλύουν συστηματικά τους κύριους δείκτες απόδοσης ως εργαλείο των ελέγχων απόδοσης. Αναλύονται οι σημαντικότεροι δείκτες οικονομικότητας, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας, ενώ παράλληλα διερευνάται και το υφιστάμενο πλέγμα συσχετίσεων μεταξύ των τριών θεμελιωδών αρχών των ελέγχων απόδοσης.

Σημαντικό πλεονέκτημα του εγχειριδίου είναι ότι αυτό δεν περιορίζεται στη θεωρητική ανάλυση των αρχών και της μεθοδολογίας αναφορικά με τους ελέγχους απόδοσης, αλλά παρατίθενται σε αυτό συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής ελέγχων απόδοσης σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νοσοκομεία, Δημόσιες Επιχειρήσεις και φορείς που συνάπτουν συμβάσεις.

Συνοψίζοντας το σύγγραμμα των Γ. Α. Γεωργίου και Θ. Μπούσιου με τίτλο «Έλεγχοι Απόδοσης – Performance Audits» έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό της υφιστάμενης βιβλιογραφίας αναφορικά με τον έλεγχο απόδοσης και αποτελεί πολύτιμο βοήθημα για τους Οικονομολόγους, Στελέχη του Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, για την αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, ιδιαίτερα στους ελεγκτές που διενεργούν ελέγχους αλλά και στους φοιτητές που εντρυφούν με τα θέματα οικονομικής διαχείρισης, χρηματοοικονομικής ανάλυσης και ελεγκτικής.

σώζοντας τον πλανήτη

Θεόδωρος Λιανός και Αναστασία Ψειρίδου

Το βιβλίο των Λιανού-Ψειρίδου με τίτλο **Σώζοντας τον Πλανήτη** είναι μία πρωτότυπη έρευνα για την κατάσταση του πλανήτη, τις ιδέες και θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί για τις αιτίες που έχουν προκαλέσει την σημερινή κατάσταση, τις προτάσεις πολιτικής που έχουν διατυπωθεί, καθώς και τις προτάσεις των συγγραφέων.

Η μελέτη χωρίζεται σε **τέσσερα μέρη**. Το **πρώτο μέρος** παρουσιάζει σε μεγάλη έκταση την **κατάσταση του πλανήτη**. Το **δεύτερο μέρος** παρουσιάζει τις **βασικές θέσεις** του Ανθρωποκεντρισμού και του Οικοκεντρισμού. Το **τρίτο μέρος** παρουσιάζει και αξιολογεί τις διάφορες θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί για την **επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων** και την **διάσωση του πλανήτη** από την οικολογική καταστροφή (πράσινη οικονομία, πράσινη ανάπτυξη, αποανάπτυξη, οικοσυσταλισμός, οικομοντερνισμός). Το **τέταρτο μέρος**, που είναι το εκτενέστερο, **παρουσιάζει τις απόψεις των**

συγγραφέων για την διάσωση του πλανήτη, εξ ου και ο τίτλος της μελέτης.

Στις **προτάσεις** των συγγραφέων κυριαρχούν **δύο ιδέες**: η μείωση του παγκοσμίου πληθυσμού και η αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων. Αυτά διατυπώνονται στο γενικότερο πλαίσιο της θεωρίας της Σταθερής Οικονομίας.

Η παρούσα μελέτη είναι συνέχεια των προηγούμενων ερευνών των δύο συγγραφέων, οι οποίες έχουν παρουσιασθεί στην διεθνή βιβλιογραφία.

Η γλώσσα είναι απλή αλλά αυστηρή και ακριβής στα νοήματα ώστε το περιεχόμενο να είναι κατανοητό από τον απλό αναγνώστη χωρίς να κουράζει όσους έχουν κάποια γνώση στα θέματα αυτά (π.χ. φοιτητές ή ερευνητές).

Το μέγεθος του βιβλίου είναι 248 σελίδων και περιλαμβάνει εκτεταμένη βιβλιογραφία.

Πίνακας εμπροσθοφύλλου του Θεόδωρου Π. Λιανού / Το εξώφυλλο φιλοτέχνησε ο Γιώργος Τζαμτζής
Φωτογραφία οπισθοφύλλου: Ronny Overhate • Pixabay

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΠΕΝΟΥ

WWW.BENOU.GR

ΔΙΑΦΗΜΙΣΟΥ ΕΔΩ

213-21.41.866

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ Ο.Ε.Ε.

1ο Περιφερειακό Τμήμα Θράκης

oe1pt@oe-e.gr

Μ. Βασιλείου 3 / 69132 Κομοτηνή

Τηλ. / Fax. 25310-23035

2ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας

oe2pt@oe-e.gr

Μεραρχίας 14 / 62100 Σέρρες

Τηλ. / Fax. 23210-67970

Γραφείο Καβάλας: Βενιζέλου 34 / 64100 Καβάλα

Τηλ. 2510-232966

oeeam2@otenet.gr

3ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας

oe3pt@oe-e.gr

Αριστοτέλους 26 / 54623 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310-275727-8 / Fax. 2310-275728

4ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντροδυτικής Μακεδονίας

oe4pt@oe-e.gr

Μαλακούση 10 / 59131 Βέροια

Τηλ. / Fax. 23310-29111

5ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Μακεδονίας

oe5pt@oe-e.gr

Κωστή Παλαμά 6 / 50132 Κοζάνη

Τηλ. / Fax. 24610-27783

6ο Περιφερειακό Τμήμα Ηπείρου

oe6pt@oe-e.gr

Ν. Ζέρβα 28-30 / 45332 Γιάννενα

Τηλ. / Fax. 26510-70400

7ο Περιφερειακό Τμήμα Θεσσαλίας

oe7pt@oe-e.gr

Παπαναστασίου 21/41222 Λάρισα

Τηλ. 2410-531422 Fax. 2410-533123

8ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Στερεάς Ελλάδας

oe8pt@oe-e.gr

Πλατεία Ελευθερίας 3 (3ος όροφος) / 35131 Λαμία

Τηλ. & Fax. 22310-38882

9ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας

oe9pt@oe-e.gr

Λ. Χαϊνά 75 & 25ης Μαρτίου / 34132 Χαλκίδα

Τηλ. / Fax. 22210-80710

10ο Περιφερειακό Τμήμα Βορειοδυτικής Πελοποννήσου

oe10pt@oe-e.gr

Ζαΐμη 21 / 26223 Πάτρα

Τηλ. 2610-221645 Fax. 2610-273767

11ο Περιφερειακό Τμήμα Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου

oe11pt@oe-e.gr

Πλ. Κολοκοτρώνη 8 / 22100 Τρίπολη

Τηλ. / Fax. 2710-233582

12ο Περιφερειακό Τμήμα Δωδεκανήσου

oe12pt@oe-e.gr

Γ. Σεφέρη 8ο Εμπορικό Κέντρο ΜΗΔΙΑ / 85100 Ρόδος

Τηλ. / Fax. 22410-66660

13ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικού Αιγαίου

oe13pt@oe-e.gr

Ελ. Βενιζέλου 6Β / 81100 Μυτιλήνη

Τηλ. / Fax. 22510-25634

14ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Κρήτης

oe14pt@oe-e.gr

Εθν. Αντιστάσεως 105 / 71306 Ηράκλειο

Τηλ. 2810-223997 / 332837 / 301935 Fax. 2810-224595

15ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Κρήτης

oe15pt@oe-e.gr

Μυλωνογιάννη 15Α & Κριάρη, 2ος όροφος / 73135 Χανιά

Τηλ. / Fax. 28210-94505

16ο Περιφερειακό Τμήμα Ιονίων Νήσων

oe16pt@oe-e.gr

Εθνική Οδός Κέρκυρας- Παλαιοκαστρίτσας,

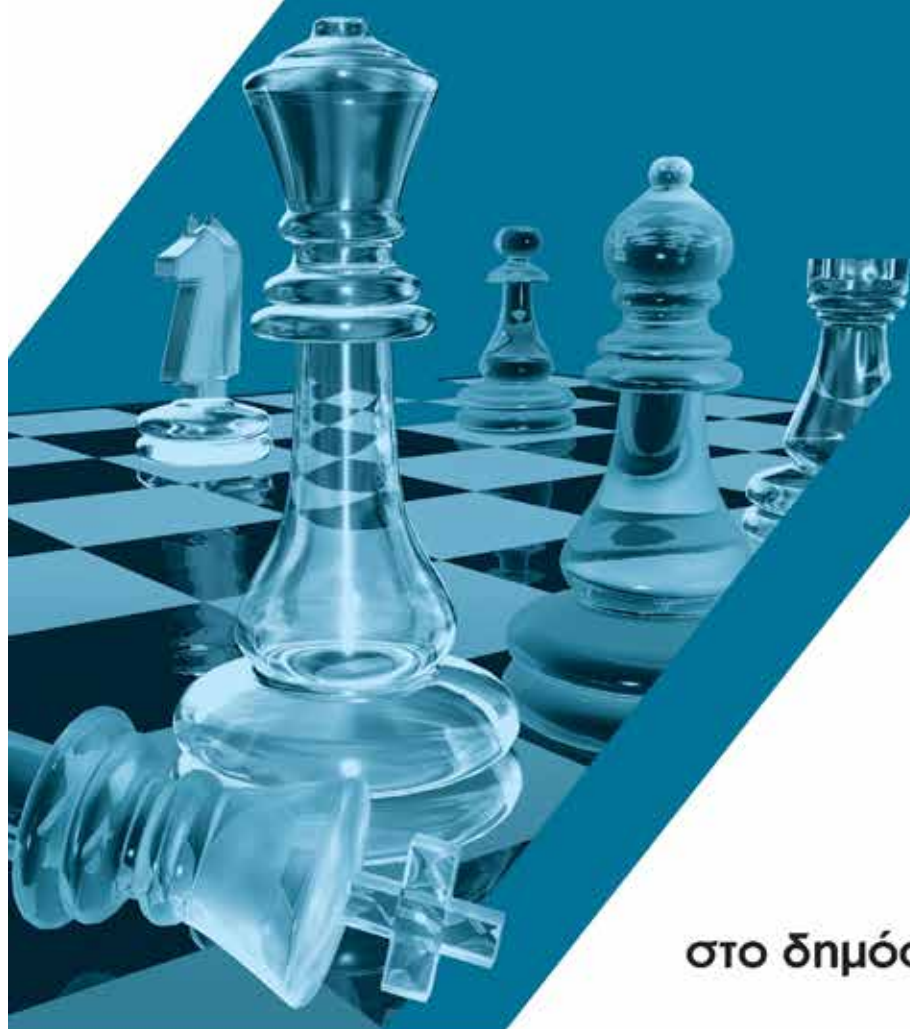
Αλυκές Ποταμού (1ος Όροφος), Κέρκυρα

Τηλ. / Fax. 26610-41148

Κάντε
τη σωστή
κίνηση

Διαφημίστε
τις υπηρεσίες σας
& τα προϊόντα σας

μέσα από τις σελίδες
των Οικονομικών Χρονικών

Απευθύνονται
σε 105.000
οικονομολόγους
& λογιστές
φοροτεχνικούς

που απασχολούνται
στο δημόσιο & ιδιωτικό τομέα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τηλ.: 213-21.41.866, 213-21.41.870

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

ΑΝ ΕΝΩΘΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ*

«Το Χαμόγελο του Παιδιού», έχοντας αναγνωριστεί διεθνώς, με όραμα: το Χαμόγελο κάθε παιδιού, υλοποιεί πανελλαδικά, 365 ημέρες το χρόνο, 24 ώρες την ημέρα, αποτελεσματικές και άμεσες δράσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση συγκεκριμένων φαινομένων που απειλούν τα παιδιά.

Μέχρι σήμερα «Το Χαμόγελο του Παιδιού» έχει στηρίξει περισσότερα από 1.200.000 παιδιά και τις οικογένειές τους. Παιδιά θύματα κάθε μορφής Βίας, Παιδιά θύματα Εξαφάνισης, Παιδιά με προβλήματα Υγείας, Παιδιά που βρίσκονται ή απειλούνται να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας, έχουν βρει λύση.

*Από το ημερολόγιο του Ανδρέα Γιαννόπουλου, 9-11-1995

ΠΑΙΔΙΑ
ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΘΕ
ΜΟΡΦΗΣ ΒΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ
ΘΥΜΑΤΑ
ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΥΓΕΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΦΤΩΧΕΙΑΣ

☎ 11040 (αστική χρέωση)

@ info@hamogelo.gr

🌐 www.hamogelo.gr

